

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HISTORIE

**MIMOEVROPSKÉ DĚJINY V ČESKÉM
VZDĚLÁVACÍM SYSTÉMU**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Mgr. Matyáš Krejcar

Učitelství dějepisu pro střední školy

Vedoucí práce: Doc. PaedDr. Naděžda Morávková, Ph.D.

Plzeň, 2024

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni dne 23.4.2024

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval doc. PaedDr. Naděždě Morávkové, Ph.D. za vedení práce a podporu při mém studiu. Stejně tak chci poděkovat PhDr. Františku Kalvasovi, PhD. Za jeho ochotnou pomoc a uvedení do metod práce s kvantitativním výzkumem.

Abstrakt

Diplomová práce zkoumá výuku mimoevropských dějin na českých středních školách. Cílem práce je prozkoumat, jak kurikulární dokumenty a učebnice českého školství zohledňují témata mimoevropských dějin a kolik prostoru mimoevropské dějiny dostávají. Další částí práce je výzkum mezi žáky středních škol plzeňského kraje. Pomocí dotazníkového sběru dat a metod kvantitativního výzkumu je zkoumána znalost mimoevropských dějin mezi žáky vyšších ročníků středních škol v plzeňském kraji. Cílem je ověření hypotéz stanovených na základě analýzy kurikulárních dokumentů.

Abstract

The thesis researches the teaching of non-european history at czech high schools. The aim of the thesis is to research, how curricular documents and textbooks of czech education system take into account non-european history and the space it allocates to it. Another part of the thesis is research among higher grade students of high schools in the Plzeň region. Using questionnaire survey and quantitative methods the knowledge of non-european history amongst the students is researched. The target is verification of hypotheses established on the basis of analysis of curricular documents.

Klíčová slova

Mimoevropské dějiny; kurikuární dokumenty; učebnice; české školství; střední školy

Key words

Non-european history; curricular documents; textbooks; czech education system; high schools

Obsah

Úvod.....	3
1. Učebnice dějepisu	5
1.1 Přehled přístupů při výzkumu učebnic	5
1.2 Analýza učebnic	6
1.3 Tvorba nástroje analýzy učebnic	7
2. Analýza RVP	9
2.1 RVP pro gymnázia.....	9
2.2 Člověk a společnost – charakteristika a cílové zaměření oblasti.....	9
2.3 Dějepis – vzdělávací obsah.....	11
2.4 RVP pro střední odborné vzdělávání.....	15
2.5 RVP pro technická lycea	15
3 Analýza vybraných ŠVP	18
3.1 ŠVP vycházející z RVP G	18
3.1.1 Školní vzdělávací program Gymnázium Plzeň, Mikulášské nám. 2: Vzdělání – Brána do života.....	18
3.1.2 Školní vzdělávací program Gymnázium Plzeň, Mikulášské nám. 2: čtyřleté, osmileté a šestileté studium s všeobecným zaměřením	21
3.1.3 Školní vzdělávací program „vzdělání na míru“, Gymnázium Františka Křížáka a základní škola, s.r.o.....	24
3.1.4 Školní vzdělávací program pro čtyřleté gymnázium a vyšší stupeň víceletého gymnázia (osmiletého, šestiletého) zpracovaný podle RVP G, Gymnázium Jaroslava Vrchlického, Klatovy, Národních mučedníků 347.....	27
3.1.5 Školní vzdělávací program „Moje škola“, Gymnázium a Střední odborná škola Rokycany.....	30
3.2 ŠVP odborných středních škol	33
3.2.1 Školní vzdělávací program Technické lyceum 2022, Střední průmyslová škola stavební, Plzeň	33
3.2.2 Školní vzdělávací program Geodézie a katastr nemovitostí 2022	35
3.2.3 Školní vzdělávací program Sportovní management, Sportovní a podnikatelská střední škola, s.r.o.	37
3.2.4 Školní vzdělávací program Obchodní akademie, Plzeň.....	39
3.2.5 Školní vzdělávací program Zdravotnické lyceum	41
3.3 Shrnutí analýzy ŠVP	43
4 Analýza učebnic	45
4.1 Dějepis pro gymnázia a střední školy, Státní pedagogické nakladatelství, 2004.	46

4.2 Dějepis pro střední školy, Didaktis.	49
4.3 Dějepis pro střední odborné školy, Scientia.	52
4.4 Dějepis pro střední odborné školy, Státní pedagogické nakladatelství	54
4.5 Dějepis v kostce.....	56
4.6 Zahraniční srovnání: polské a německé učebnice	58
4.7 Zeiten und Menschen 1	59
4.7 Zeiten und Menschen 2	61
4.8 Zeiten und Menschen 4	62
4.9 Teraz Historia	64
4.10 Ciekawi Swiata 1	66
4.11 Závěry analýzy učebnic.....	68
5 Výzkum znalostí mimoevropských dějin u studentů vyšších ročníků středních škol v Plzeňském kraji	69
5.1 Hypotézy výzkumu	71
5.2 Ověření hypotéz.....	72
5.2.1 Se zvyšujícím se věkem respondenta se zvyšuje správnost odpovědí.	72
5.2.2 Gender nemá vliv na správnost odpovědí	73
5.2.3 Žáci všeobecných středních škol dosahují většího počtu správných odpovědí než studenti odborných středních škol	74
5.2.4 Se zvyšujícím se počtem otázek, zodpovězených na základě znalostí ze školy, se zvyšuje počet správných odpovědí.....	75
5.2.5 Se zvyšujícím se počtem odpovědí, které byly zodpovězeny na základě tipu při neznalosti, se snižuje počet správných odpovědí.	76
5.2.6 Závěr výzkumu v Plzeňském kraji	77
Závěr.....	78
Summary	81
Prameny a literatura.....	83

Úvod

Pro následující diplomovou práci bylo zvoleno téma mimoevropských dějin v českém školství. Z hlediska výzkumu se jedná o aktuální téma. Zprv je relevantní ke stále probíhající diskusi o podobě kurikulárních dokumentů, jejich obsahu, formě a cílech. Dále se jedná o aktuální téma z toho důvodu, že právě v diskusích ohledně kurikulárních dokumentů, ale i mimo ně, se často vyskytují požadavky na takovou výuku, která bude v žácích vytvářet ucelený a komplexní obraz celého světa. To souvisí jednak s pokračujícím evropským integračním procesem, který je reflektován v prakticky všech aspektech života obyvatel Česka, jednak s tím, že právě v době rozvoje integrace Evropy světový vývoj dosáhl takového stupně, ve kterém již není možné ani předstírat dominanci Evropy a všeho evropského nad celým světem, jako tomu bylo ještě v polovině minulého století. Tyto fakty kladou na celou společnost, včetně vzdělávací politiky, nové cíle a požadavky, které je možné naplňovat mimo jiné i komplexní výukou dějin celého světa, včetně těch oblastí a částí lidstva, které v dřívějších dobách byly považovány za takového přístupu nehodné.

Tento trend byl do jisté míry reflektován v odborné pedagogické literatuře. Ve světové literatuře, především ze severní Ameriky a Jižní Afriky, je možné najít dílčí odborné studie nebo větší díla související s překonáváním předsudků a nesnášenlivosti prostřednictvím výuky, a to jak obecně, tak konkrétně prostřednictvím dějin. Z evropské literatury je možné čerpat práce na téma vzdělávání jako prostředku evropské integrace a kooperace mezi národy, překonávání zažitě nesnášenlivosti nebo předsudků, a v poslední době také práce zabývající se integrací lidí pocházejících z mimoevropských oblastí prostřednictvím vzdělávání. Konkrétní práce k tématu dějin neevropských oblastí v českém školství zatím neexistuje autoritativní práce, která by se tématem do hloubky a důsledně zaobírala.

Cílem diplomové práce je nejprve popsat, jak velký prostor poskytují dějepisné kurikulární dokumenty pro střední školy mimoevropským dějinám. Kurikulárními dokumenty, které jsou zkoumané, jsou především Rámcové vzdělávací programy a dále Školní vzdělávací programy. Dále jsou podkladem také učebnice dějepisu, které nepatří mezi závazné dokumenty, ovšem patří mezi relevantní kurikulární dokumenty nižšího významu. Pro analýzu obsahu těchto dokumentů je využíváno kvalitativních metod. Pro srovnání a doplnění jsou využity i učebnice dalších středoevropských zemí. Na základě této analýzy jsou poté formulovány hypotézy pro kvantitativní výzkum mezi žáky středních škol v Plzeňském kraji. Cílem tohoto výzkumu je ověřit, jak se vlastnosti, obsah a cíle kurikulárních dokumentů promítají do znalostí

žáků v oblasti mimoevropských dějin. Primárním zdrojem pro diplomovou práci jsou tedy kurikulární dokumenty, (Rámcové vzdělávací programy a Školní vzdělávací programy vybraných škol Plzeňského kraje) a učebnice dějepisu pro střední školy. Učebnice dějepisu byly zvoleny tak, aby reflektovaly školní praxi.

Učebnice i vzdělávací program jsou předmětem analýzy, a dále slouží jako zdroj pro vypracování dotazníku pro kvantitativní výzkum mezi žáky středních škol v Plzeňském kraji. Tento výzkum představuje další primární zdroj pro vypracování práce. S výsledky výzkumu je poté dále pracováno metodami pro analýzu dat s cílem potvrdit nebo vyvrátit hypotézy stanovené při jeho vytváření. Mezi důležité sekundární zdroje patří několik vědeckých článků, popisujících roli učebnice jako kurikulárního dokumentu a upřesňujících postup práce s obsahem učebnice pro její popis a další analýzu. Práce je průběžně vybavena grafy a tabulkami, jejichž cílem je vizualizovat popisované skutečnosti a pomoci tak čtenáři s orientací v postupech a ve výsledcích práce.

1. Učebnice dějepisu

Učebnice dějepisu zůstávají nejdůležitějším prostředkem výuky dějepisu. A to i přes to, že se objevují nové didaktické a pedagogické trendy. Existence různých alternativ, které jsou velmi často ovlivněny učebnicemi, toto postavení možná zpochybnila, ale fakticky nezměnila, a učebnice zůstávají stále vedoucím médiem, co se týče výuky.¹ Proto je žádoucí se při jakémkoliv výzkumu týkajícím se výuky dějepisu zaměřit analýzu také na učebnice.

1.1 Přehled přístupů při výzkumu učebnic

Učebnice nepředstavují, a ani nemohou představovat, souhrn objektivně zvolených historických pravd. Učebnice jsou, dle slov badatelů, vytvořeny „skutečných lidí se skutečnými zájmy“². Tradičně je dějepis a historické vzdělání vnímáno jako prostředek nacionálních narativů a národní identity.³ Někteří vzdělanci zašli ještě dál, když tvrdí, že škola je základním orgánem národa a nacionalismu.⁴ Pro všechny tyto důvody je analýza učebnic a jejich obsahu nezbytnou součástí vzdělávání. Výuka je ovšem komplexní proces, a způsob, jakým se s učebnicemi pracuje a jak se využívají se může výrazně odlišovat. Je proto nutné brát v potaz to, že obsah učebnic není přesným zobrazením toho, co učitel vyučuje, a to poté není přesným zobrazením toho, co si žák odnáší z výuky, co skutečně získává v hodinách dějepisu.⁵

Ve výzkumu učebnic můžeme odlišovat dvě tradice. Jedna tradice je nazývána tradicí smírčí a druhá je nazývána tradicí kritickou. Smírčí tradice je prosazována především mezinárodními a mezistátními organizacemi. Cílem je synchronizace učebnic dvou nebo více států za cílem vytvoření spolupracujícího narativu vedoucího k otupení nacionalismu a nedorozumění mezi interesovanými státy. Příkladem mohou být komise vzniklé při Společnosti národů popřípadě při OSN pod hlavičkou UNESCO. Cílem těchto organizací je spolupráce tvůrců vzdělávací politiky mezi účastnicími se státy. Cílem je zpravidla analýza sporných bodů v národních narativech vyobrazených v učebnicích a snaha je překonávat vytvářením obecně přijatelných učebnic.⁶ V případě druhého, kritického přístupu, se jedná spíše o doménu

---

¹ GAUTSCHI, Peter – BUNNENBERG, Christian. School History Textbooks in the 21st Century. *Public History Weekly: The Open Peer Review Journal*. [online]. Dostupné z: <https://public-history-weekly.degruyter.com/9-2021-2/history-textbooks-21st-century/>. [Cit. dne 2022-06-26].

² FOSTER, Stuart. Dominant Traditions in International Textbook Research and Revision. *Education Inquiry*. 2011, vol. 2, issue 1, s. 5.

³ Tamtéž.

⁴ COUDENHOVE-KALERGI, Richard Nikolaus. *Pan-Evropa*. Vienna, 1923, 140 s. ISBN 80-900034-7-8-

⁵ FOSTER, Stuart. Dominant Traditions in International Textbook Research and Revision. *Education Inquiry*. 2011, vol. 2, issue 1, s. 5.

⁶ Tamtéž, s. 8.

nezávislých vědeckých institucí. Cílem zde není tvorba učebnic, ale reflexe toho, jak dominantní sociokulturní síly ovlivňují obsah, narativy a perspektivy prezentované v učebnicích. Cílem výzkumů jsou otázky směřované k informacím o tom, kdo volí obsah učebnic a jaké jsou motivy, zájmy a vztahy těchto skupin, či hlasy jsou v učebnicích zdůrazňovány, kdo je zahrnut a komu se dostává pozornosti, jaké perspektivy ovlivňují to, jak jsou vykládány určité verze minulosti. Tento přístup lze poté ještě dále dělit na část výzkumu zaměřující se v učebnicích na přístup k marginalizovaným skupinám a přístup zaměřující se na vztahy mezi ideologií, národní identitou a obsahem učebnic. V rámci tohoto postupu je velmi významné sledování toho, kdo či co je z historie vyřazeno. Tato forma výzkumu úzce souvisí s tím, které informace jsou považovány za legitimní a které informace nikoliv, a v souvislosti s tím, kdo je považován za legitimního dějinného aktéra dějin.⁷ Druhá odnož kritické tradice se zaměřuje na vztah mezi národní identitou, ideologií a obsahem učebnic. Výzkumníci se zaměřují na to, jakým způsobem je generována „oficiální“ historie, která je poté přenášena do vzdělávací politiky. Cílem je vytvoření národního příběhu těmi vlivovými skupinami, které jsou momentálně v pozici, z níž lze ovlivňovat vzdělávací politiku. Obě tyto větve kritického přístupu ke zkoumání učebnic popisují, že učebnice jsou vnímány jako mocný nástroj, kterým lze předávat nějakou konkrétní verzi minulých událostí. Spolu s tím přichází snaha vlivových skupin podílet se na jejich tvorbě. To vede k tomu, že při tvorbě učebnic jsou zahrnuty a nezahrnuty části minulosti na základě výběru, který reflektuje přesvědčení, názory a přístupy vlivných složek společnosti.⁸

1.2 Analýza učebnic

I přes to, že se výzkumu učebnic dostává v poslední době značné pozornosti, zůstává opakovaným závěrem výzkumníků, že kategorie, dle kterých je možné učebnice hodnotit nebo zkoumat, a také jednotný postoj k tomu, jak k těmto kategoriím přistupovat, jak je „měřit“, neexistují. Metodologie výzkumu učebnic zůstává teoreticky problematickou a málo rozvinutou oblastí.⁹ Analýza učebnic se může zabývat buďto obsahem nebo didaktikou. Obsahová analýza se věnuje obsahu textu učebnice. Neexistuje zde jeden postup nebo nástroj, který by umožňoval provádět analýzu obsahu učebnice, ale může zde existovat mnoho nástrojů zaměřujících se určitým způsobem a pracujících na základě rozdílných teoretických

---

⁷ FOSTER, Stuart. Dominant Traditions in International Textbook Research and Revision, *Education Inquiry*, 2011, r. 2, č. 1, s. 10.

⁸ Tamtéž, s. 14.

⁹ MORGAN, Katalin – HENNING, Elisabethm. Designing a Tool for History Textbook Analysis, *Forum: qualitative social research*, 2013, roč. 14, č. 1., s. 2.

předpokladů.¹⁰ Stojí za pozornost, že analýza textového obsahu učebnic je prováděna v současné fázi výzkumu mimo jiné na učebnicích z Jižní Afriky, a to konkrétně těch částech učebnic dějepisu zabývajících se teoriemi rasy, rasismu a jejich historického dopadu. Jedná se o velmi aktuální, a také kontroverzní téma. To koresponduje s tradicí kritického výzkumu, který se zabývá právě podobnými tématy a jejich vyobrazení v učebnicích.¹¹ Při výzkumu učebnic je zároveň nutné srovnávání se zahraničními standardy, které pomáhá výzkumníkovi vykročit z prostředí vzdělávací politiky konkrétní země.¹² Dále je nutné nacházet sjednocující teoretický model, který zastřešuje kurikulum a který je tak možné používat pro analýzu učebnic. Nezbytnou součástí analýzy učebnic je i analýza ikonického textu a dalších příloh, které jsou rovněž významnou součástí učebnic. Velmi důležité je uvědomit si, že analýza se musí na něco zaměřit. Některé prvky budou opomenuty a jiné prvky akcentovány, a to je fakt, který je nevyhnutelný.¹³

1.3 Tvorba nástroje analýzy učebnic

Morgan a Henning popisují model pěti dimenzí, které je nutné využívat při analýze učebnice: vytváření osobní historické zkušenosti, vedení k empatii, ustavování pozice, vyprávění příběhů a navigace čtenáře. Těchto pět dimenzí spolu interaguje při vytváření „uživatelské zkušenosti“ čtenáře.¹⁴ I přesto existuje při výzkumu učebnic řada limitací. Zásadní z nich je ta, že je učebnice zkoumaná jako artefakt. Výzkum učebnic je proto nutné doplnit dalším výzkumem, zaměřujícím se na reálné využití učebnic, učební výsledky žáků a podobně.¹⁵ Dalším faktorem je to, že rozsáhlá hloubková analýza učebnice je náročná, a to jak praktickým prováděním, tak teoretickými podklady k tomu, co je zkoumáno, jak a proč. Vzhledem k přihlídnutí k tématu práce se proto následující analýza učebnic bude věnovat jejich vzájemnému srovnávání a porovnávání jejich aspektů s výstupy specifikovanými v RVP.

Orientační aparát je nutná součást každé učebnice, ovšem jeho analýza se k mimoevropským dějinám nevztahuje, je otázkou celistvé analýzy jedné konkrétní učebnice, proto je možné aspekt navigace čtenáře v analýze z hlediska mimoevropských dějin povětšinou vynechat, nepředstavuje-li orientační aparát konkrétní překážku při využívání učebnice nebo nenarušuje-li ostatní aspekty učebnice. Z hlediska mimoevropských dějin můžeme proto

---

¹⁰ Tamtéž, 3 s.

¹¹ MORGAN, Katalin – HENNING, Elisabethm. Designing a Tool for History Textbook Analysis, *Forum: qualitative social research*, 2013, roč. 14, č. 1, s. 2–4.

¹² Tamtéž, s. 10.

¹³ Tamtéž, s. 11.

¹⁴ Tamtéž, s. 15.

¹⁵ Tamtéž, s. 17.

učebnice porovnávat s cíli a záměry stanovenými kurikulárními dokumenty. Na základě kurikulárního dokumentu je možné stanovovat cíle v oblastech vytváření osobní historické zkušenosti, vedení k empatii, ustanovování pozice a vyprávění příběhů. S těmito cíli lze poté porovnat jednotlivé učebnice a zhodnotit jejich naplňování v kapitolách zabývajících se mimoevropskými dějinami. Na základě tohoto hodnocení je poté možné porovnávat jednotlivé učebnice mezi sebou v určených kategoriích.

2. Analýza RVP

2.1 RVP pro gymnázia

RVP je kurikulární dokument založený na koncepci kompetenčního vzdělávání. RVP se soustředí na kompetence, kterých žák dosahuje v průběhu vzdělávání. RVP navíc stanovuje obecný rámec vzdělávání, který je dále upřesňován ve školních vzdělávacích programech v souladu s profilací, zaměřením, vybavením, regionálními podmínkami a dalšími faktory.¹⁶ Klíčová část RVP, tedy klíčové kompetence, jsou natolik všeobjímající, že se vztahují k veškerým oblastem lidského života, což představuje silnou stránku RVP, ale zároveň to znamená, že kompetenční vrstvu nelze využít k určování analytických kritérií pro učebnice ve vztahu k mimoevropským dějinám.

K tomu lze využít osm vzdělávacích oblastí, které RVP vymezuje. Každá vzdělávací oblast je dále charakterizována, a jsou definovány její cíle a obsah. S mimoevropskými dějinami v kontextu učebnic dějepisu interaguje jedna z osmi vzdělávacích oblastí, a to oblast „*Člověk a společnost*“, jejíž součástí je dějepis. Na tuto vzdělávací oblast je dále zaměřena pozornost této práce. V některých jiných oblastech lze pracovat s tématy mimoevropských dějin. Například v oblasti „*Člověk a příroda*“ je obsažen vyučovací předmět geografie, nebo oblast „*Umění a kultura*“ se logicky dotýká i mimoevropských oblastí. Oblast „*Jazyk a komunikace*“ poté obsahuje cizí jazyk a další cizí jazyk, jejichž studium může mít přesahy rozšiřující znalosti a kompetence žáků v souvislosti s mimoevropskými dějinami.¹⁷ V těchto oblastech ovšem nenalézají uplatnění učebnice dějepisu, a proto jim není nutné věnovat pozornost při vytváření kritérií pro analýzu učebnic dějepisu.

2.2 Člověk a společnost – charakteristika a cílové zaměření oblasti

Oblast „*Člověk a společnost*“ se zabývá společenskovědními obory, a její součástí je dějepis, geografie a základy společenských věd. Za zmínku v charakteristice oblasti stojí věta „*Oblast přispívá k utváření historického vědomí, k uchování kontinuity tradičních hodnot naší civilizace a k občanskému vzdělávání mládeže.*“¹⁸ Utváření historického vědomí se vztahuje k analytickým kategoriím vytváření osobní historické zkušenosti a vyprávění příběhů. Pro posouzení části o „*uchování kontinuity tradičních hodnot naší civilizace*“ je nutné říct, že zde

---

¹⁶ *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia*. [online]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2020/08/RVPG-2007-07_final.pdf. [Cit. dne 2022-06-26], s. 8.

¹⁷ Tamtéž, s. 11.

¹⁸ Tamtéž, s. 38.

RVP nestanovuje, co konkrétně je definováno jako „*naše civilizace*“. Tato část věty se vztahuje ke kritériím ustanovování pozice. Oblast pak také „*podporuje vědomí neopakovatelnosti a jedinečnosti života, významu lidské důstojnosti a úcty k výtvorům lidského ducha minulých generací i současnosti.*“¹⁹ Tato věta se vztahuje ke kritériu vedení k empatii. V sekci *Cílové zaměření vzdělávací oblasti* jsou pak definované další cíle vzdělávací oblasti, které mají vést k rozvíjení klíčových kompetencí. Zde je z hlediska mimoevropských dějin významný bod „*rozvíjení prostorové představivosti o historických a soudobých jevech, k vnímání významu zeměpisných podmínek pro variabilitu a mnohotvárnost společenských jevů a procesů*“ může být obsažen ve všech čtyřech relevantních kritériích, ovšem to, že se vztahuje ke geografické diverzitě, činí tento cíl významný pro mimoevropské dějiny. Další relevantní cíl je definován delším souvětím takto: „*vnímání sounáležitosti s evropskou kulturou, pochopení civilizačního přínosu různých kultur v závislosti na širších společenských podmínkách, uplatňování tolerantních postojů vůči minoritním skupinám ve společnosti, odhalování rasistických, xenofobních a extremistických názorů a postojů v mezilidském styku.*“²⁰ Tento cíl se vztahuje zejména k ustanovování pozice, vytváření osobní historické zkušenosti a vedení k empatii. Poslední cíl vztahující se také k mimoevropským dějinám je cíl „*rozvíjení a kultivace vědomí osobní, lokální, národní, evropské i globální identity*“, který se vztahuje k ustanovování pozice. V kategorii cílového zaměření RVP neobsahuje body vedoucí k cíli vyprávění příběhů. Je to z toho důvodu, že vyprávění příběhů je metodou ve výuce sloužící k dosažení dalších cílů v tom smyslu, jak je určuje RVP, nelze jej proto nalézt v této části RVP.

---

¹⁹ *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia*. [online]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2020/08/RVPG-2007-07_final.pdf. [Cit. dne 2022-06-26].

²⁰ Tamtéž, s. 39.

2.3 Dějepis – vzdělávací obsah

Vzdělávací obsah předmětu dějepis je v Rámcovém vzdělávacím programu popsán na stranách 43 až 46. Jednotlivá témata lze pro účely této práce rozdělit do tří kategorií. Jednou z těchto kategorií jsou evropské dějiny. Kategorie evropské dějiny zahrnuje výstupy a učivo vztahující se k evropskému světadílu. Další kategorií jsou mimoevropské dějiny. Jedná se o výstupy a učivo, jejichž obsah se nevztahuje k evropskému kontinentu. Třetí kategorií jsou geograficky nspecifické dějiny. Jedná se o takové výstupy a cíle, jichž lze dosáhnout pomocí obsahu z dějin Evropy i dalších světadílů.

Část „*Úvod do studia historie*“ obsahuje dva očekávané výstupy a dva body učiva. Celá část spadá do kategorie geograficky nspecifických dějin. Část „*Pravěk*“ obsahuje tři výstupy a jeden bod učiva. Celá spadá do oblasti geograficky nspecifických dějin.

Část „*Starověk*“ obsahuje tři očekávané výstupy. Výstup „*žák zdůvodní civilizační přínos vybraných starověkých společenství, antiky a křesťanství jako základních fenoménů, z nichž vyrůstá evropská civilizace*“ se vztahuje k evropským dějinám. Další dva výstupy se vztahují ke geograficky nspecifickým dějinám. Učivo obsahuje čtyři body. Bod „*Staroorientální státy (Mezopotámie, Egypt, Indie, Čína)*“ spadá do kategorie mimoevropských dějin, zbylé tři body učiva se týkají evropských dějin.

Část „*Středověk*“ obsahuje pět očekávaných výstupů a pět bodů učiva. Čtyři očekávané výstupy se vztahují k evropským dějinám. Bod „*žák vymezí specifika islámské oblasti*“ se vztahuje ke geograficky nspecifickým dějinám. Z učiva se čtyři body vztahují k evropským dějinám. Body, „*islám a arabská říše, mongolská a turecká expanze*“ se vztahuje ke geograficky nspecifickým dějinám.

Část „*Počátky novověku*“ obsahuje pět očekávaných výstupů a pět bodů učiva. Dva výstupy se vztahují ke geograficky nspecifickým dějinám a tři výstupy k evropským dějinám. Výstup „*žák popíše základní rysy reformace a protireformace, vysvětlí důsledky pro další evropský i světový vývoj*“ lze považovat za výstup vztahující se ke geograficky nspecifickým dějinám. Důraz a jádro výstupu je zde stanoveno na téma reformace a protireformace, tedy fenomény pevně svázané s Evropou, a jejich interakce s mimoevropským světem se projevuje až přes další jevy. Z učiva se čtyři body týkají evropských dějin. Jeden bod, „*Zámořské plavby*“, je součástí geograficky nspecifických dějin.

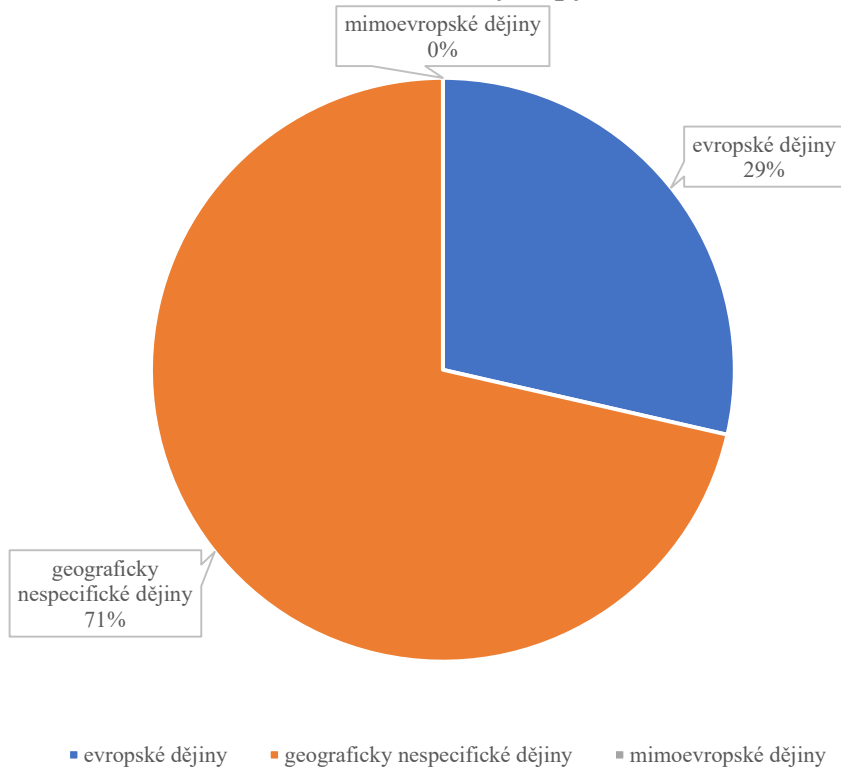
Část „*Osvícenství, revoluce a idea svobody, modernizace společnosti*“ obsahuje šest očekávaných výstupů a osm bodů učiva. Všechny očekávané výstupy patří do kategorie geograficky nespécifických dějin. Z učiva patří do geograficky nespécifických dějin body „*Osvícenství*“, „*Velké revoluce – Francouzská revoluce 1789–1799, Vznik USA, Rok 1848*“, „*Rozvoj výroby a vědy, Proměna agrární společnosti ve společnost průmyslovou, Změny v sociální struktuře*“, „*Předpoklady a projevy imperiální(mocenské a koloniální) politiky velmocí, Nástup Ruska jako evropské velmoci; USA, jejich vnitřní vývoj a mezinárodní postavení do I. světové války*“ a „*Vzájemné střetávání velmocí, Diplomatické a vojenské aktivity v předvečer I. světové války, Mimeoevropská ohniska koloniálních konfliktů*“. Do kategorie evropských dějin pak patří body „*Evropa za napoleonských válek a po vídeňském kongresu*“ a „*Proměny životního stylu, vzdělanost a umění „belle époque“ přelomu 19. a 20. století*“.

Část „*Moderní doba I – situace v letech 1914–1945*“ obsahuje pět očekávaných výstupů a osm bodů učiva. Čtyři výstupy se vztahují ke geograficky nespécifickým dějinám, jeden výstup, „*žák popíše a zhodnotí způsob života v moderní evropské společnosti, zhodnotí význam masové kultury*“, se týká dějin Evropy. Z osmi bodů učiva se jich šest týká geograficky nespécifických dějin. Dva body, „*Vznik Československa, Československo v meziválečném období*“ a „*Mnichovská krize a její důsledky*“, se týkají evropských dějin.

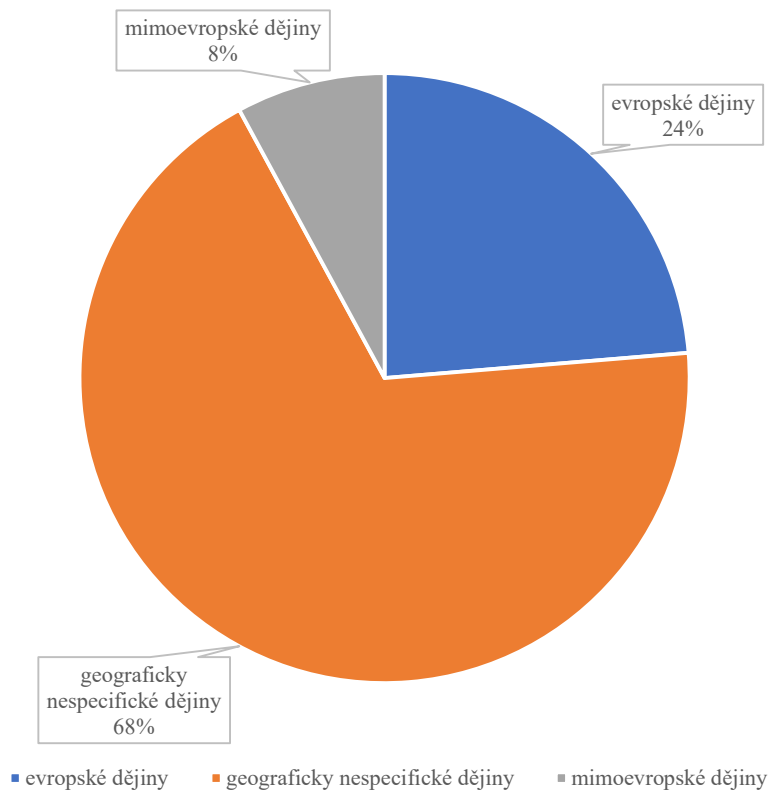
V části „*Moderní doba II – soudobé dějiny*“ se nachází šest očekávaných výstupů a osm bodů učiva. Z šesti očekávaných výstupů se pět týká oblasti geograficky nespécifických dějin. Výstup „*žák popíše mechanismy a prostředky postupného sjednocování Evropy na demokratických principech, vysvětlí lidská práva v souvislosti s evropskou kulturní tradicí; zná základní instituce sjednocující se Evropy, jejich úlohu a fungování*“ se týká evropských dějin. Z osmi bodů učiva se šest týká geograficky nespécifických dějin a dva body, „*Konflikty na blízkém východě, vznik státu Izrael*“ a „*Dekolonizace: třetí svět*“, a „*modernizační procesy v něm – ekonomické, demografické a politické postavení v globálním světě*“, se týkají mimoevropských dějin. Z celkem třiceti pěti očekávaných výstupů se deset vztahuje k evropským dějinám a dvacet pět ke geograficky nespécifickým dějinám. Očekávaný výstup z kategorie mimoevropských dějin RVP neobsahuje. Z třiceti jedna bodů učiva obsahuje RVP devět bodů vztahujících se k evropským dějinám, dvacet pět vztahujících se ke geograficky nespécifickým dějinám a tři vztahující se k mimoevropským dějinám. Grafické znázornění poměrů mezi jednotlivými kategoriemi je zobrazeno v grafech níže.

Na základě této analýzy je vidět, že pro výuku evropských dějin je vyhrazeno zhruba 30 % učiva a výstupů. Exkluzivní výuce mimoevropských témat patří maximálně 8 % učiva, a nejsou specifikována v očekávaných výstupech. Pro mimoevropská témata je pak otevřeno zhruba 70 % výstupů a učiva. Další kurikulární dokumenty vytvářené na základě RVP G, a samotná pedagogická praxe vycházející z RVP G, jsou proto dostatečně otevřeny učivu a výstupům zaměřujícím se na mimoevropský prostor a mimoevropské dějiny. Lze konstatovat, že implementaci mimoevropských témat se na úrovni RVP G dostává dostatečný prostor.

Graf číslo 1: očekávané výstupy dle RVP G

Graf číslo 2: body učiva dle RVP G

2.4 RVP pro střední odborné vzdělávání

V souladu se státním systémem kvalifikací existuje velké množství RVP vypracovaných pro jednotlivé obory středních škol zakončené maturitní zkouškou. Tyto RVP se od sebe odlišují v oblasti odborného vzdělávání, ovšem v ostatních oblastech jsou tyto kurikulární dokumenty shodné. Neboť se téma analýzy netýká odborného vzdělávání a profesní přípravy absolventů, je proto možné analyzovat kurikulární dokument jeden, a závěry z analýzy lze považovat za relevantní pro všechny sesterské kurikulární dokumenty pro střední odborné vzdělávání. V práci byl konkrétně zvolen jako vzorový kurikulární dokument Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání Technické lyceum. Tato volba není z hlediska obsahu a cílů analyzované části relevantní a byla provedena libovolně ze všech RVP.

2.5 RVP pro technická lycea

V RVP pro technická lycea je dějepis zahrnut v kapitole „*Kurikulární rámce pro jednotlivé oblasti vzdělávání*“, konkrétně v části „*Společenskovědní vzdělávání*“²¹ V úvodu této části RVP jsou stanoveny cíle společenskovědního vzdělávání. Ty jsou definovány především v návaznosti na rozvíjení hodnot žáků. Z hlediska prostoru pro mimoevropské dějiny lze říct, že všechny hodnotové cíle jsou geograficky nespecifické a je možné je naplňovat v mnoha oblastech společenskovědního vzdělávání a prostřednictvím rozličného obsahu. Po těchto cílech celého společenskovědního celku následuje tabulka, ve které jsou k sobě přiřazeny jednotlivé cíle a obsahy formou určených výsledků vzdělávání a učiva.

Výsledky vzdělávání a učiva jsou rozděleny, první část, nazvaná „*Člověk v dějinách*“, se zabývá dějepisem, a další části se zabývají dalšími společenskovědními obory a mezipředmětovými vazbami, popřípadě obsahy a cíli, které lze naplňovat ve více předmětech.

První díl části „*Člověk v dějinách*“ obsahuje čtyři body učiva a pět výsledků vzdělávání. Dva výsledky vzdělávání a dva body učiva se vztahují ke geograficky nespecifickým dějinám. Jeden bod učiva, „*Středověk a raný novověk (16.–18. stol.)*“, a jeden výsledek vzdělávání, „*Popíše základní – revoluční změny ve středověku a raném novověku*“, se vztahují k evropským dějinám.

---

²¹ Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání 78 – 42 – M/01 Technické lyceum. [online]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2020/08/78-42-M01_Technicke_lyceum_2020_zari.pdf. [Cit. dne 2022-06-26], s. 22.

Další díl, „*Novověk – 19. století*“ obsahuje pět výsledků vzdělání a čtyři body učiva. Tři body učiva patří do evropských dějin, jeden do geograficky nespécifických dějin. Z výsledků vzdělání patří dva výsledky mezi geograficky nespécifické dějiny, dva výsledky se týkají evropských dějin a jeden výsledek se týká mimoevropských dějin.

Díl „*Novověk – 20. století*“ obsahuje čtrnáct výsledků vzdělání a tři body učiva. Všechny tři body učiva patří mezi geograficky nespécifické dějiny. Deset výsledků vzdělávání patří mezi geograficky nespécifické dějiny, tři výsledky se vztahují k evropským dějinám a jeden výsledek se vztahuje k mimoevropským dějinám.

Poslední díl se nazývá „*Dějiny studovaného oboru*“, obsahuje jeden bod učiva, „*Dějiny studovaného oboru*“, a jeden výsledek vzdělávání, oba lze zařadit do kategorie geograficky nespécifických dějin.

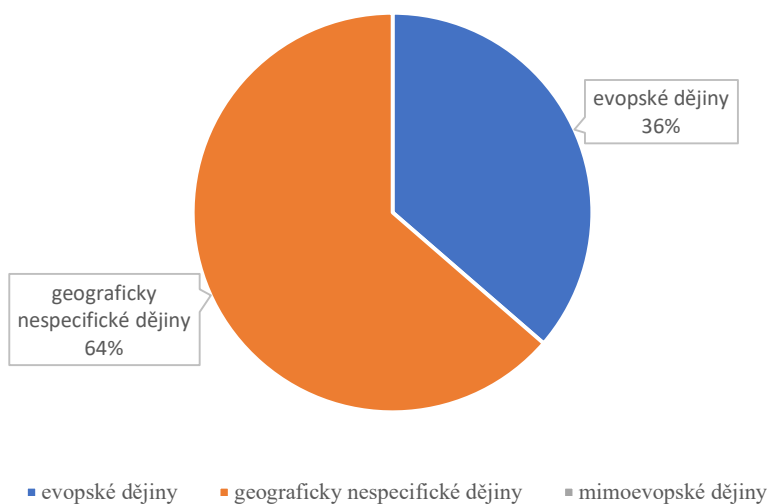
Další části společenskovedního vzdělání se věnují ostatnímu obsahu a cílům z oblasti sociálních věd, jejich obsah je obecně menší než obsah části první, zaměřené na dějepis.²²

Na základě analýzy lze pozorovat, že výuce evropských dějin je vyhrazeno přes 30 % obsahu, a necelých 20 % cílů. Exkluzivně mimoevropským tématům je věnováno 10 % výsledků vzdělávání, ale nejsou zastoupeny v bodech učiva. Mimoevropským tématům je otevřeno přes 60 % bodů učiva a přes 70 % výsledků vzdělávání.

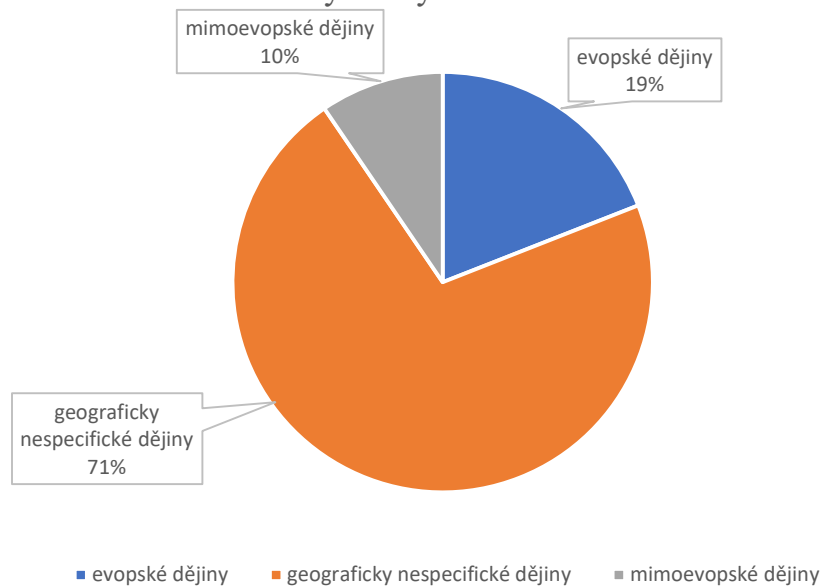
---

²² *Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání 78 – 42 – M/01 Technické lyceum*. [online]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2020/08/78-42-M01_Technicke_lyceum_2020_zari.pdf. [Cit. dne 2022-06-26], s. 27.

Graf číslo 3: Body učiva dle RVP TL

Graf číslo 4: Výsledky vzdělávání dle RVP TL

3 Analýza vybraných ŠVP

3.1 ŠVP vycházející z RVP G

3.1.1 Školní vzdělávací program Gymnázium Plzeň, Mikulášské nám. 2: Vzdělání – Brána do života.²³

Obsah vzdělávacího oboru Dějepis G je v ŠVP realizován v předmětu Dějepis. Dle charakteristiky předmětu je důraz položen na historii devatenáctého a dvacátého století. Dále charakteristika uvádí, že „*Zdůrazněna je zároveň sounáležitost s evropskou civilizací a hodnotami, na kterých moderní demokratická Evropa stojí.*“²⁴ Dějepis má časovou dotaci dvou hodin v ročnících, které odpovídají prvnímu, druhému a třetímu ročníku střední školy. Součástí výuky je také dějepisný seminář. Cílové kompetence a hodnotové cíle odpovídají RVP a nemají konkrétní vztah k geografii dějinného obsahu. Vzdělávací obsah je chronologicky uspořádán v tabulce, rozdělen na témata, výstupy a učivo, a zorganizován dle ročníků.

První ročník obsahuje témata zaměřená na pravěk, starověk a raný novověk. Z dvaceti čtyř výstupů se jich třináct věnuje geograficky nespécifickým dějinám a jedenáct evropským dějinám. Z dvaceti šesti bodů učiva se sedm věnuje geograficky nespécifickým dějinám, osmnáct evropským dějinám a jeden bod mimoevropským dějinám.

Druhý ročník se věnuje období novověku, osvícenství, buržoazních revolucí a devatenáctého století. Z šestnácti výstupů se pět týká geograficky nespécifických dějin, deset evropských dějin, a jeden výstup se zaměřuje na mimoevropské dějiny. Bodů učiva je celkem dvacet čtyři, z toho se sedm zaměřuje na geograficky nespécifické dějiny, patnáct na evropské dějiny, a dva body se věnují dějinám mimoevropským.

Třetí ročník se věnuje období dvacátého století a počátku století nového, jedenadvacátého. Obsahuje patnáct výstupů, z nich se osm věnuje geograficky nespécifickým dějinám, šest evropským dějinám, a jeden výstup je věnován mimoevropským dějinám. Bodů

---

²³ Školní vzdělávací program *Vzdělání – Brána do života*. [online]. Dostupné z: https://www.mikulasske.cz/wp-content/uploads/2023/09/SVP2324v_mpr.pdf. [Cit. dne 2022-06-26].

²⁴ Tamtéž, s. 99.

učiva je zahrnuto celkem dvacet dva, z toho čtrnáct se týká geograficky nespécifických dějin, sedm se týká evropských dějin a jeden bod se týká mimoevropských dějin.

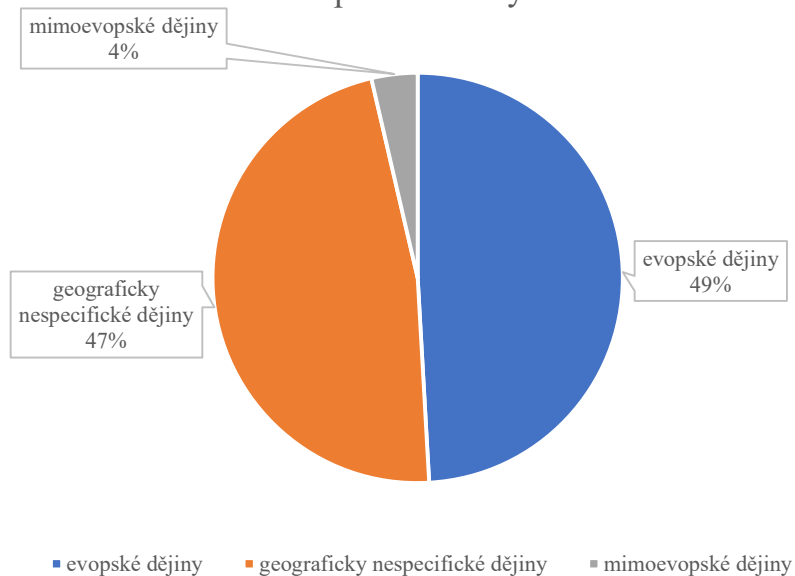
Následující grafy vizualizují obsah a cíle RVP. Grafy je třeba srovnat s grafy číslo 1 a 2. Graf zobrazující výstupy ukazuje, že výstupy tohoto ŠVP jsou rozděleny mezi geograficky nespécifické a evropské dějiny zhruba stejně, a k tomu se ani ne pět procent výstupů zaobírá konkrétně dějinami mimoevropskými. Oproti výstupům RVP jsou patrné dvě změny. ŠVP obsahuje výstupy, které se týkají mimoevropských dějin, které v RVP nenajdeme. Dále se prostor pro spécificky evropské dějiny rozšířil zhruba o třetinu. Podstatně více výstupů se věnuje evropským dějinám na úkor geograficky nespécifických dějin. Body učiva jsou vizualizovány v grafu číslo 6 a je třeba je srovnávat s grafem číslo 2. ŠVP se oproti RVP výrazně více věnuje evropským dějinám. Z obsahu RVP připadalo na evropské dějiny zhruba čtvrtina bodů obsahu. U ŠVP se evropským dějinám věnuje přes padesát procent bodů obsahu. Množství obsahu věnované mimoevropským dějinám zůstalo oproti RVP zhruba nezměněno. Toto konkrétní ŠVP se výrazně více než RVP věnuje evropským dějinám, ovšem nikoliv na úkor mimoevropských dějin, jejichž zastoupení zůstává oproti RVP nezměněno. Při didaktické transformaci mezi RVP a ŠVP dochází ke konkretizaci geograficky nespécifických dějin na dějiny evropské. V tomto významu je i předmět Dějepis v tomto ŠVP popsán jako soustřeďující se na „*souňáležitost s evropskou civilizací*“.²⁵

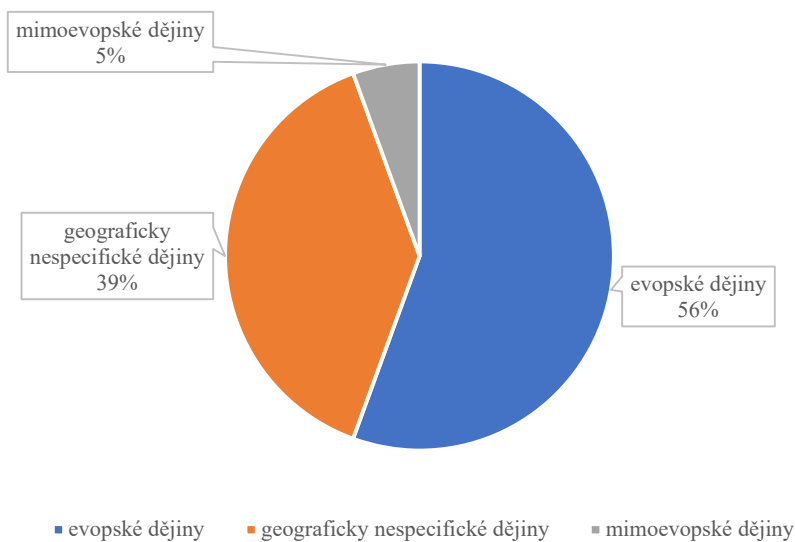
²⁵ Školní vzdělávací program *Vzdělání – Brána do života*. [online]. Dostupné z: https://www.mikulasske.cz/wp-content/uploads/2023/09/SVP2324v_mpr.pdf. [Cit. dne 2022-06-26], s. 99.

Graf číslo 5: Výstupy dle ŠVP Gymnázium Plzeň, matematika a přírodní vědy

Graf číslo 6: Body učiva dle ŠVP Gymnázium Plzeň, matematika a přírodní vědy

3.1.2 Školní vzdělávací program Gymnázium Plzeň, Mikulášské nám. 2: čtyřleté, osmileté a šestileté studium s všeobecným zaměřením²⁶

Obsah vzdělávacího oboru Dějepis G je v tomto ŠVP také realizován v předmětu Dějepis. Dějepis má časovou dotaci dvou hodin ve všech čtyřech ročnících vyššího gymnázia. Krom hodinové dotace standardního Dějepisu je nabízen i dějepisný seminář. Charakteristika předmětu říká, že „*Zdůrazněna je zároveň sounáležitost s evropskou civilizací a hodnotami, na nichž moderní demokratická Evropa stojí*“.²⁷ Cíle a kompetence popsané v charakterizaci předmětu odpovídají obecným cílům a kompetencím z RVP a nemají vztah ke konkrétní geografické charakteristice dějinného obsahu.

První ročník se zaměřuje na pravěk a starověk, zejména na evropskou antiku a období římské říše. Dvanáct výstupů se týká geograficky nespécifických dějin, deset výstupů se týká evropských dějin. Z bodů učiva je dvanáct věnováno geograficky nespécifickým dějinám, osm se věnuje dějinám evropským, a jeden bod učiva se věnuje mimoevropským dějinám. Konkrétně se jedná o bod věnovaný prvním zemědělským civilizacím.

Druhý ročník se věnuje středověku a novověku. Velká většina výstupů, devět, se týká evropských dějin, menší část, čtyři, se týká geograficky nespécifických dějin. Učivo se věnuje pouze evropským dějinám, ve všech šestnácti bodech.

Třetí ročník se zaměřuje na novověk a devatenácté století. Čtyři výstupy jsou geograficky nespécifické, osm výstupů se zaměřuje na evropské dějiny. Jeden výstup se zaměřuje na mimoevropské dějiny. Čtyři body učiva se zaměřují na geograficky nespécifické dějiny, sedm bodů se zaměřuje na evropské dějiny. Dva body učiva se zaměřují na mimoevropské dějiny. Za povšimnutí stojí, že všechny body učiva a výstupy týkající se mimoevropských dějin se týkají dějin USA.

Čtvrtý ročník se zaměřuje na období od první světové války po nejmodernější dějiny a současný svět. Šest výstupů se věnuje geograficky nespécifickým dějinám, sedm výstupů se věnuje evropským dějinám, a jeden výstup se věnuje mimoevropským dějinám. Z bodů učiva se sedmáct věnuje geograficky nespécifickým dějinám, třináct dějinám evropským a dva body se věnují mimoevropským dějinám.

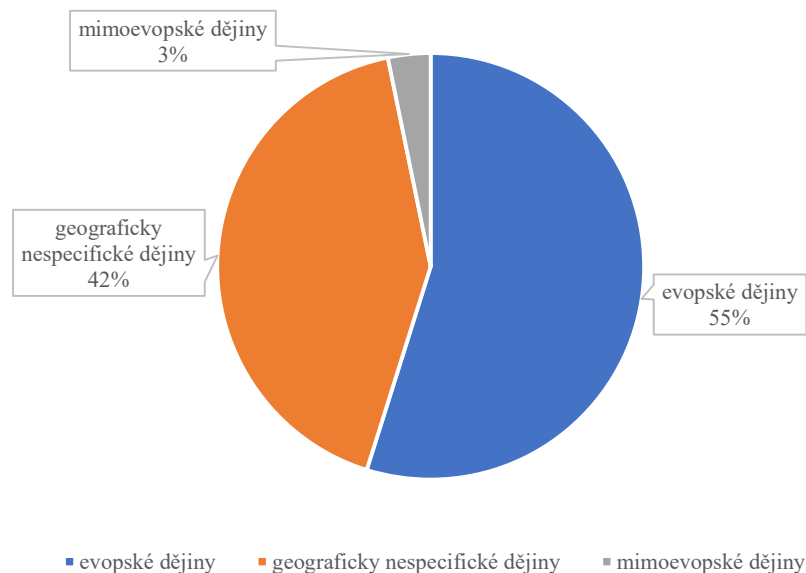
---

²⁶ Školní vzdělávací program *Vzdělání – Brána do života*. [online]. Dostupné z: https://www.mikulasske.cz/wp-content/uploads/2023/09/SVP2324v_vse.pdf. [Cit. dne 2022-06-26].

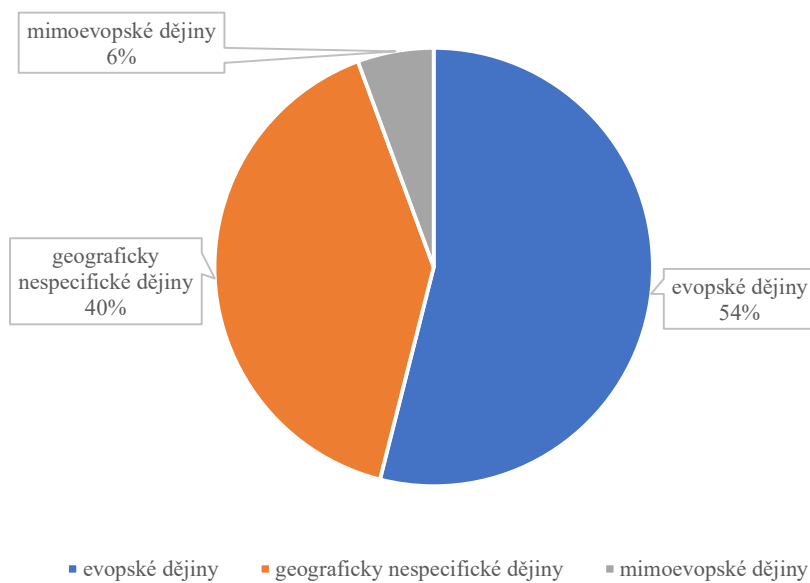
²⁷ Tamtéž, s. 94.

Grafy níže vizualizují rozdělení učiva a výstupů z ŠVP. Grafy je možné srovnat s grafy číslo 1 a 2. Graf výstupů zobrazuje, že výstupy zabývající se evropskými dějinami zaujmají padesát pět procent celkových výstupů. Výstupy geograficky nespécifické zabírají přes čtyřicet procent, a zbylých ani ne pět procent je vyhrazeno výstupům týkajícím se mimoevropských dějin. Oproti RVP obsahuje ŠVP zhruba dvojnásobek výstupů věnovaných evropským tématům. Dále pak obsahuje výstupy zaměřené na mimoevropské dějiny, které v RVP nenajdeme. Prostor pro evropské dějiny je podstatně rozšířen na úkor geograficky nespécifických dějin. Graf učiva je velmi podobný grafu výstupů. Evropské dějiny jsou zastoupeny přes padesát procent, geograficky nespécifický obsah je zastoupen ve čtyřiceti procentech, a zbylých zhruba pět procent je věnováno mimoevropským dějinám. Oproti grafu 2 můžeme vidět, že se podíl evropských dějin v celkovém obsahu zhruba zdvojnásobil, a zastoupení mimoevropského obsahu se dokonce oproti RVP snížilo o dvě procenta. Je zde patrné výrazné rozšíření prostoru věnovaného evropskému obsahu. Ovšem ve srovnání s předchozími případy se zde jedná o rozšíření evropského obsahu i na úkor mimoevropského obsahu, nikoliv pouze obsahu geograficky nespécifického. Zaměření na evropské dějiny je u tohoto ŠVP o něco výraznější než u předchozího ŠVP.

Graf číslo 7: Výstupy dle ŠVP gymnázium Plzeň, všeobecné zaměření

Graf číslo 8: Body učiva dle ŠVP gymnázium Plzeň, všeobecné zaměření

..

3.1.3 Školní vzdělávací program „vzdělání na míru“, Gymnázium Františka Křížíka a základní škola, s.r.o.²⁸

Obsah vzdělávacího oboru Dějepis je v ŠVP realizován v předmětu dějepis. Předmět Dějepis má časovou dotaci dvě hodiny týdně od prvního do čtvrtého ročníku střední školy. Kromě něj škola nabízí i volitelný seminář moderních dějin.²⁹ Rozvíjené kompetence odpovídají kompetencím dle RVP a nejsou geograficky specifikovány. Důraz je kladen i na poznávání místního regionu a pamětihodnostem v okolí školy.

První ročník se věnuje především pravěku, antice až po stěhování národů. Výjimkou je zařazení obsahu „*Dějiny Československa 1945 – současnost*“ mezi učivo téměř na začátek.

Druhý ročník se výrazně zaměřuje na středověk a konkrétně na český středověk. Kromě evropského středověku jsou jmenovitě zmíněny turecká a mongolská expanze a arabská říše.

Třetí ročník se věnuje novověku, a to především evropskému. Z mimoevropských oblastí je pozornost zaměřena na boj o nezávislost USA a na osmanskou říši. Osmanská říše je zmíněna v kontextu jejího vlivu na Evropu a odkazu v Evropě.

Čtvrtý ročník se zaměřuje na období první a druhé světové války, studené války a nejmodernější dějiny. Z mimoevropských dějin je konkrétně zmíněn proces dekolonizace a blízkovýchodní konflikt.

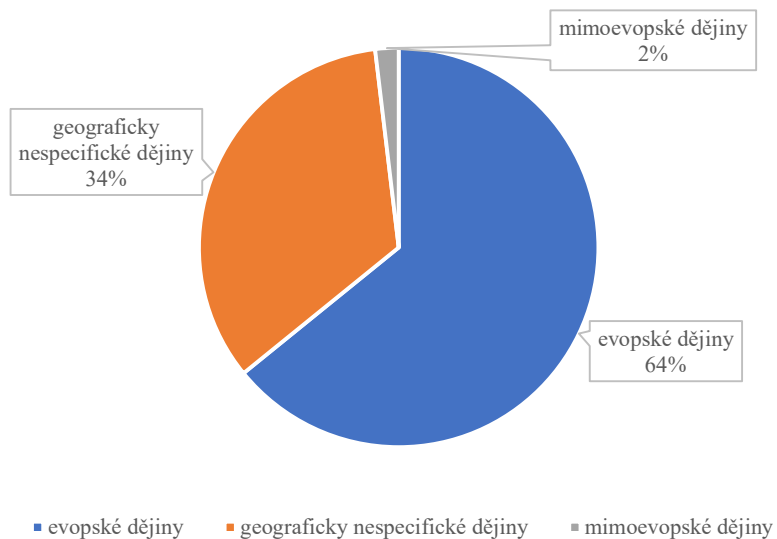
Na grafech číslo 9 a 10 lze vidět učivo a výstupy vizualizované dle příslušných kategorií. Lze je srovnat s grafy 1 a 2, které vizualizují RVP, z něhož vychází ŠVP *Vzdělání na míru*. Očekávané výstupy se oproti RVP v tomto ŠVP zaměřují dvakrát více na evropské dějiny, na které se tak soustřeďuje přes šedesát procent všech výstupů. Oproti RVP jsou konkrétně specifikovány dva výstupy zaměřující se na mimoevropské dějiny. V oblasti učiva se oproti RVP zhruba dvakrát více učiva týká evropských dějin, a stejně obsahuje ŠVP tak zhruba dvakrát více učiva z oblasti mimoevropských dějin. Celkově lze konstatovat, že při didaktické transformaci pro tvorbu ŠVP došlo ke konkretizaci učiva a výstupů do kategorií geograficky

²⁸ *Školní vzdělávací program pro vyšší gymnázium „vzdělání na míru“*. [online]. Dostupné z: https://www.krizik.eu/images/dokumenty/gymnazium/SVP_vy%C5%A1%C5%A1%C3%AD_od_z%C3%A1%C5%99%C3%AD_2023_-_3.0.pdf. [Cit. dne 2022-06-26].

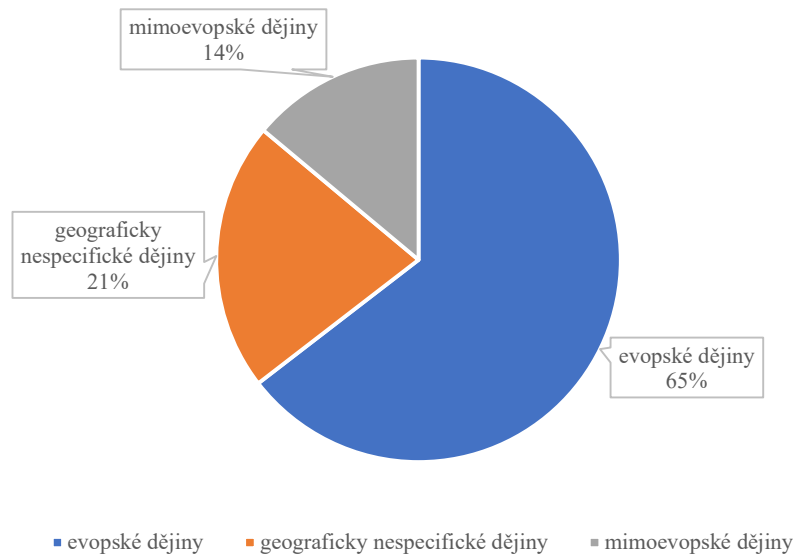
²⁹ *Učební plán pro kvintu až oktávu 2020/21*. [online]. Dostupné z: https://www.krizik.eu/images/dokumenty/gymnazium/u%C4%8Debn%C3%AD_pl%C3%A1n_pro_kvintu_a%C5%BE_akt%C3%A1vu_2020-21.pdf. [Cit. dne 2022-06-26].

specifických, a to jak pro učivo a výstupy náležející do oblasti evropských dějin, tak pro učivo a výstupy z oblasti dějin mimoevropských.

Graf číslo 9: výstupy dle ŠVP Vzdělání na míru

Graf číslo 10: učivo dle ŠVP Vzdělání na míru

3.1.4 Školní vzdělávací program pro čtyřleté gymnázium a vyšší stupeň víceletého gymnázia (osmiletého, šestiletého) zpracovaný podle RVP G, Gymnázium Jaroslava Vrchlického, Klatovy, Národních mučedníků 347³⁰

Obsah vzdělávacího oboru Dějepis je realizován v předmětu Dějepis. Předmět Dějepis má časovou dotaci dvě hodiny týdně po čtyři roky studia. Kromě toho je žákům nabízeno několik dějepisných seminářů v průběhu několika ročníků studia, zaměřujících se na dějiny regionu, historii myšlenek a sociokulturní dějiny a přípravu na maturitní zkoušku. Dle charakteristiky se předmět zaměřuje na dějiny devatenáctého a dvacátého století a „*vyučovací předmět Dějepis významně uplatňuje zřetel k základním hodnotám evropské civilizace.*“³¹ Strategie rozvoje kompetencí je popsána dle RVP a přístupy pro rozvíjení kompetencí neobsahují geograficky specifický obsah.

První ročník se zabývá pravěkem, starověkem a středověkem. Velká část témat se týká evropských dějin, z mimoevropských témat se vykytují vybrané staroorientální státy. Za povšimnutí stojí výstup „*Žák objasní židovství (vazbu mezi židovstvím a křesťanstvím) a další neevropské náboženské a kulturní systémy.*“³²

Druhý ročník se zaměřuje na pozdní středověk, novověk a období v předvečer první světové války. Mimoevropské dějiny jsou součástí výstupu „*Vyjmenuje nově objevené země a ukáže vše na mapě.*“ ve vztahu k evropským zámořským plavbám.

Třetí ročník se zabývá obdobím první a druhé světové války a studené války. Mimoevropské dějiny jsou zahrnuty zejména v učivu věnujícím se dekolonizaci a třetímu světu, a v na něj navazujících výstupech. Čtvrtý ročník nemá v ŠVP definovaný vzdělávací obsah, tabulka obsahuje pouze obsah a výstupy pro první, druhý a třetí ročník.

Grafy číslo jedenáct a dvanáct vizualizují rozložení učiva a výstupů dle geografických kategorií. Ve srovnání s grafem číslo jedna ukazuje graf jedenáct zhruba o třetinu více výstupů zaměřených na evropské dějiny. Zároveň oproti RVP obsahuje výstupy zaměřené na mimoevropské dějiny. Učivo, vizualizované na grafu dvanáct, je možné srovnat s učivem RVP vizualizovaném na grafu dva. Učivo z evropských dějin je v tomto ŠVP šedesát procent celkového učiva, oproti zhruba dvaceti pěti procentům v RVP G. Učivo mimoevropských dějin

³⁰ Školní vzdělávací program pro čtyřleté gymnázium a vyšší stupeň víceletého gymnázia (osmiletého, šestiletého) zpracovaný podle RVP G. [online]. Dostupné z: <https://www.klatovynet.cz/gymkt/user/2022/02/svp-vyssi.pdf>. [Cit. dne 2023-01-16].

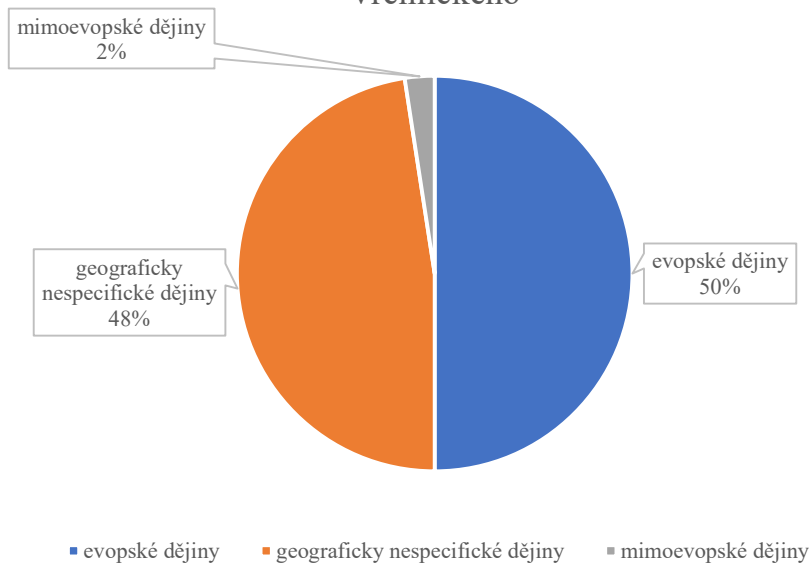
³¹ Tamtéž, s. 297.

³² Tamtéž, s. 301.

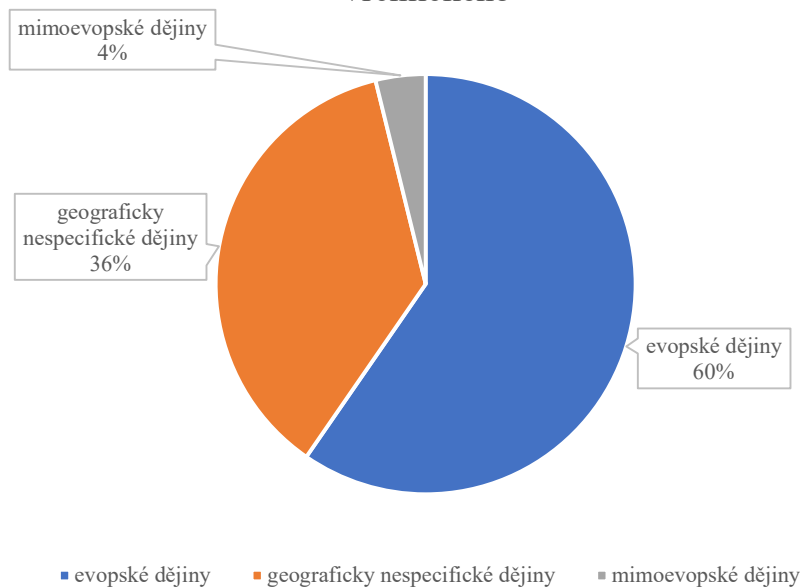

vyplňuje v tomto ŠVP necelých pět procent, oproti necelým deseti procentům u RVP G. Při didaktické transformaci výstupů došlo ke zpřesňování a zvyšování důrazu na evropské dějiny, ovšem bez opomenutí mimoevropských dějin. Ovšem při didaktické transformaci učiva došlo ke zpřesnění a vyššímu zaměření na evropské dějiny na úkor mimoevropských dějin.

Graf číslo 11: výstupy dle ŠVP Gymnázium Jaroslava Vrchlického

Graf číslo 12: učivo dle ŠVP Gymnázium Jaroslava Vrchlického

3.1.5 Školní vzdělávací program „Moje škola“, Gymnázium a Střední odborná škola Rokycany.³³

Obsah vzdělávacího oboru dějepis je realizován v předmětu Dějepis. Předmět Dějepis má hodinovou dotaci dvou vyučovacích hodin týdně v prvním, druhém a třetím ročníku střední školy. Předmět je charakterizován jako zaměřující se především na dějiny 19. a 20. století, a „*Významně se uplatňuje zřetel k základním hodnotám evropské civilizace.*“³⁴ Rozvoj kompetencí je popsán na základě geograficky nespécifických postupů, které odpovídají RVP.

Kvinta, odpovídající prvnímu ročníku střední školy, se zaměřuje na pozdní středověk, novověk, zámořské objevy a reformaci, se zaměřením na české země v době husitství a habsburské vlády.

Sexta, odpovídající druhému ročníku SŠ, se zaměřuje na novověk, období osvícenství a velké francouzské revoluce, devatenáctého století a období před vypuknutím první světové války. Mimoevropské dějiny jsou obsaženy v tématech a výstupech, které se týkají nezávislosti USA a rozvoje USA v 19. století.

Septima, odpovídající třetímu ročníku SŠ, se zaměřuje na období světových válek, studené války, a moderní doby. Kromě zaměření na Československo ve dvacátém století se také vyskytují témata vztahující se k mimoevropským dějinám, a to konkrétně k vývoji v Číně ve dvacátém století, a z nejmodernějšího období je zmíněn obsah války v Perském zálivu a takzvaného Islámského státu.

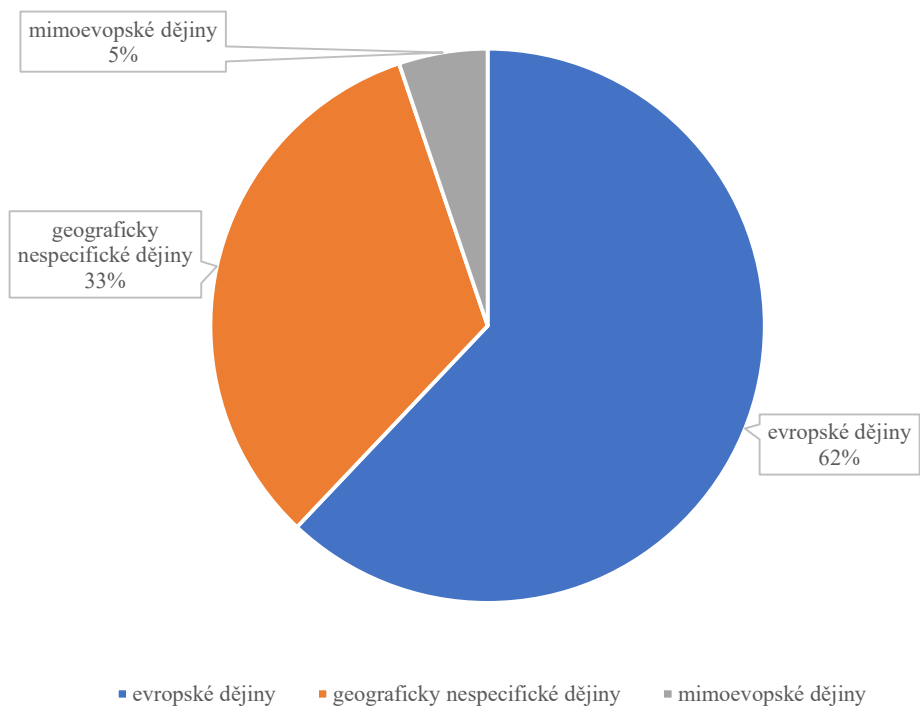
Na grafech číslo třináct a čtrnáct můžeme vidět vizualizované výstupy a obsah ŠVP. Při srovnání výstupů mezi grafy číslo třináct a jedna můžeme vidět, že oproti RVP obsahuje ŠVP zhruba dvojnásobek výstupů zaměřených na evropské dějiny, které tak tvoří přes šedesát procent výstupů. Kromě toho obsahuje ŠVP i výstupy zaměřené na mimoevropské dějiny, které RVP neobsahuje. Učivo ŠVP zaměřené na evropské dějiny zaujímá přes padesát procent celkového objemu učiva, a představuje tak více jak zdvojnásobení učiva zaměřeného na evropské dějiny oproti RVP. Podíl mimoevropských dějin v celkovém obsahu zůstal nezměněn. Při didaktické transformaci došlo u tohoto ŠVP ke konkretizaci výstupů a obsahu týkajícího se evropských dějin na úkor geograficky nespécifického obsahu a výstupů. U mimoevropského

³³ Školní vzdělávací program „Moje škola“ zpracovaný dle RVP ZV a RVP G. [online]. Dostupné z: https://www.gasos-ro.cz/images/skola/svp/mojeskola/Moje_skola_uvod_2022.pdf, https://www.gasos-ro.cz/images/skola/svp/mojeskola/Moje_skola_osnovy_2_2022.pdf. [Cit. dne 2023-01-16].

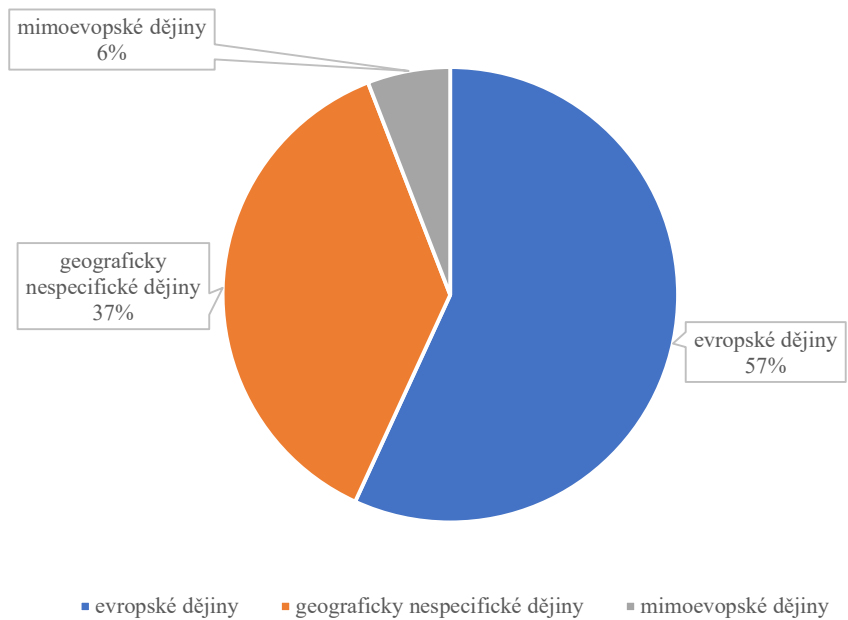
³⁴ Školní vzdělávací program „Moje škola“. [online]. Dostupné z: https://www.gasos-ro.cz/images/skola/svp/mojeskola/Moje_skola_osnovy_2_2022.pdf. [Cit. dne 2023-01-16], s 89.

obsahu a výstupů k obdobnému procesu nedošlo, a jejich podíl na celkovém obsahu a výstupech zůstal zachován takový, jaký je v RVP G.

Graf číslo 13: výstupy dle ŠVP Moje škola

Graf číslo 14: učivo dle ŠVP Moje škola

3.2 ŠVP odborných středních škol

3.2.1 Školní vzdělávací program Technické lyceum 2022, Střední průmyslová škola stavební, Plzeň³⁵

Obsah vyučovacího oboru dějepis je realizován v předmětu Dějepis. Časová dotace předmětu dějepis jsou dvě vyučovací hodiny týdně v prvním a druhém ročníku. Ve vymezení předmětu je popisováno, že „*Prostor dostávají jak světové, tak především české dějiny.*“³⁶

Učivo a výstupy jsou rozděleny mezi dva ročníky převážně chronologicky, s určitými výjimkami. První ročník se věnuje období novověku, první světové války a meziválečného období v Evropě a ve světě. Převládají zde geograficky nspecifické výstupy a učivo.

Druhý ročník se věnuje období druhé světové války, studené války, konce 20. a začátku 21. století. Ale také jsou přítomny výstupy a učivo související s moderní evropskou společností 19. a 20. století a původu života na Zemi. Opět zde převládá geograficky nspecifické učivo, do kterého jsou zařazeny i výstupy související s kolonialismem a dekolonizací.

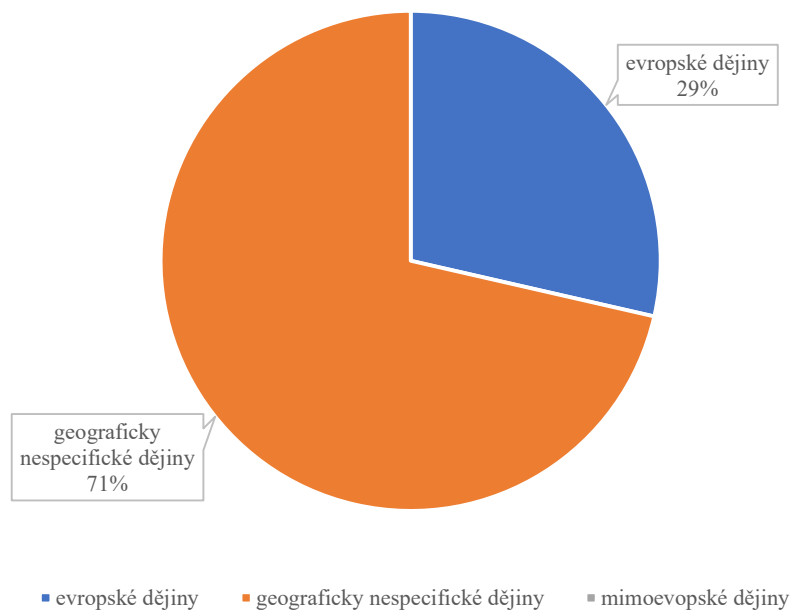
Na grafech níže je vizualizované rozdělení učiva a výstupů mezi geograficky nspecifické dějiny. Je možné tyto grafy srovnat s grafy číslo tři a čtyři. Graf číslo patnáct ukazuje ve srovnání s grafem číslo čtyři, že při didaktické transformaci mezi RVP a ŠVP bylo rozšířeno množství výstupů zaměřených na evropské dějiny o deset procent celkových výstupů, zatímco výstupy zaměřující se na mimoevropské dějiny byly včleněny do dějin geograficky nspecifických. Při srovnání grafů číslo šestnáct a tři můžeme vidět, že poměr mezi evropskými a geograficky nspecifickými dějinami zůstal přibližně stejný. V učivu nedošlo mezi RVP a ŠVP ke změně. Ovšem ve výstupech došlo ke konkretizaci geograficky nspecifických dějin směrem k dějinám evropským, a zároveň k abstrakci mimoevropských dějin do dějin geograficky nspecifických.

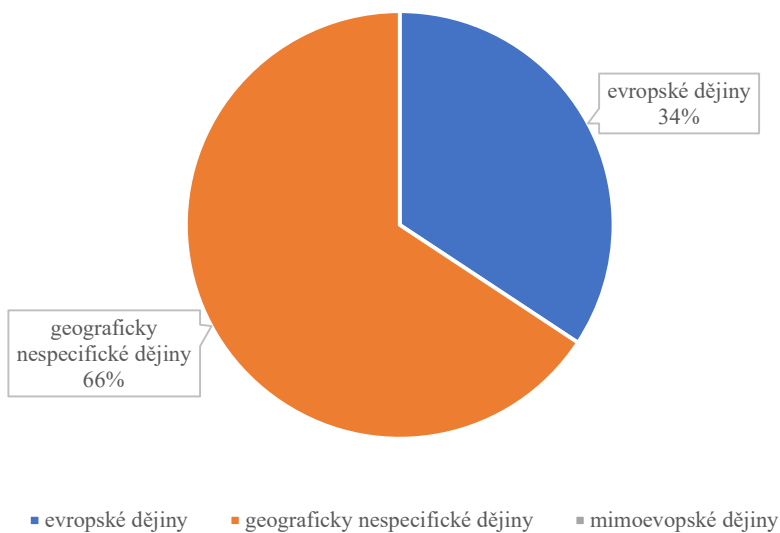
³⁵ Školní vzdělávací program Technické lyceum 2022. [online]. Dostupné z: https://www.spsstav.cz/wp-admin/admin-ajax.php?juwpfisadmin=false&action=wpfd&task=file.download&wpfd_category_id=33&wpfd_file_id=4088&token=&preview=1. [Cit. dne 2023-01-16].

³⁶ Tamtéž, s. 135.

Graf číslo 15: Výstupy dle ŠVP Technické lyceum 2022

Graf číslo 16: Učivo dle ŠVP Technické lyceum 2022

3.2.2 Školní vzdělávací program Geodézie a katastr nemovitostí 2022³⁷

Obsah vyučovacího oboru dějepis je realizován v předmětu Dějepis. Předmět Dějepis má hodinovou dotaci jedné vyučovací hodiny týdně v prvním, druhém a třetím ročníku. Dle vymezení předmětu „*Prostor dostávají jak světové, tak především české dějiny.*“³⁸

První ročník se věnuje novověku, cestě k první světové válce, jejímu průběhu a důsledcích, a meziválečnému období.

Druhý ročník se věnuje především druhé světové válce a poválečnému uspořádání světa. Výjimku zde představuje výstup zaměřený na původ člověka.

Třetí ročník se věnuje období studené války, konce 20. a počátku 21. století v Evropě a ve světě.

Grafy vizualizující rozdělení učiva a výstupů níže lze srovnat s grafy vizualizujícími učivo a výstupy RVP TL, s nímž má RVP Geodézie a katastr nemovitostí ekvivalentní vzdělávací obor dějepis. Při srovnání grafu číslo čtyři a grafu číslo sedmáct můžeme vidět, že v ŠVP je o trochu větší zastoupení geograficky nespécifických dějin než v RVP. Zatímco zastoupení evropských dějin se drobně snížilo, zastoupení mimoevropských dějin se výrazně snížilo. Ve srovnání grafů číslo tři a grafu číslo osmáct lze pozorovat, že se v ŠVP o trochu zvýšilo zastoupení mimoevropských dějin v poměru k dějinám evropským. Při didaktické transformaci z RVP na ŠVP došlo u tohoto ŠVP k abstrakci, jak v případě učiva, tak v případě výstupů, od evropských a mimoevropských dějin k dějinám geograficky nespécifickým.

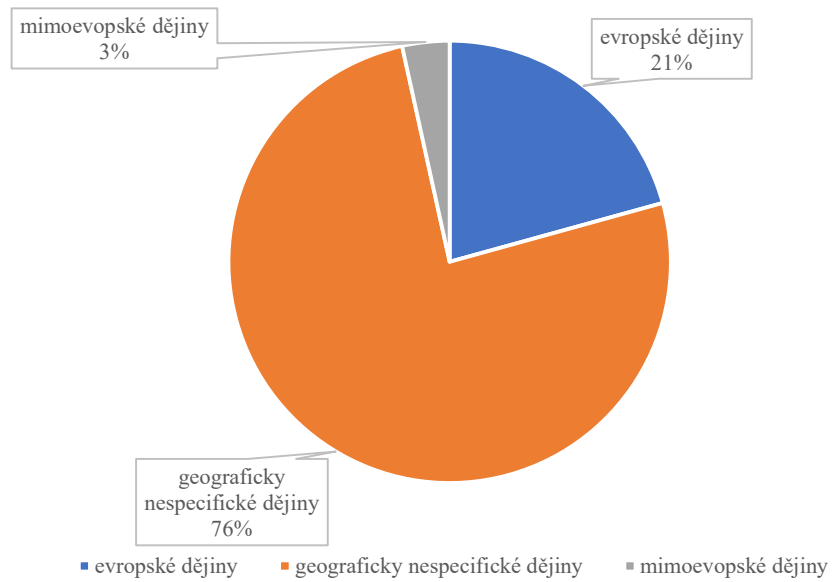
---

³⁷ Školní vzdělávací program Geodézie a katastr nemovitostí 2022. [online]. Dostupné z: https://www.spsstav.cz/wp-admin/admin-ajax.php?juwpfisadmin=false&action=wpfd&task=file.download&wpfd_category_id=33&wpfd_file_id=4085&token=&preview=1. [Cit. dne 2023-01-16].

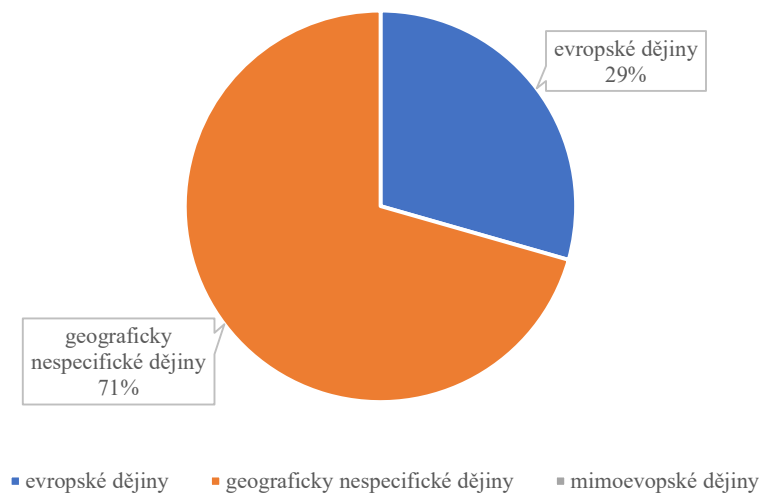
³⁸ Tamtéž, s. 130.

Graf číslo 17: Výstupy dle ŠVP Geodézie a katastr nemovitostí

Graf číslo 18: Učivo dle ŠVP Geodézie a katastr nemovitostí

3.2.3 Školní vzdělávací program Sportovní management, Sportovní a podnikatelská střední škola, s.r.o.³⁹

Obsah vyučovacího oboru dějepis je realizován v rámci předmětu Dějepis. Předmět Dějepis má hodinovou dotaci dvou vyučovacími hodinami týdně v prvním a druhém ročníku. Dle pojetí předmětu se předmět mimo jiné „podílí na prohlubování hrdosti na tradice a hodnoty svého národa“ a v otázce učiva se jedná o „systémový výběr nejdůležitějších událostí světových, československých a českých dějin“.⁴⁰ Kompetence, které předmět dle charakteristiky rozvíjí, vychází z kompetencí stanovených RVP.

První ročník se zabývá starověkem, středověkem, novověkem, 19. stoletím a také první světovou válkou. Ze specificky mimoevropských témat je zmíněn vznik USA, evropský kolonialismus a koloniální soustava a její proměna v 19. století.

Druhý ročník se zaměřuje na meziválečné období, druhou světovou válku, období studené války a její konec. Mimoevropské dějiny jsou reprezentovány v obsahu a výstupech zabývajících se dekolonizací a vývojem tzv. třetího světa v období studené války.

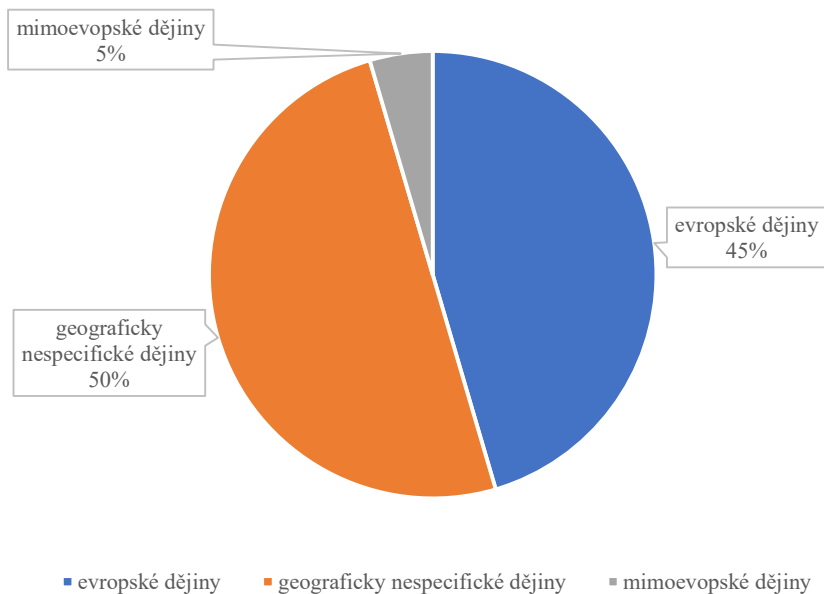
Rozdělení výstupů a obsahu je vizualizováno v grafech číslo devatenáct a dvacet. Při srovnání grafu devatenáct a grafu čtyři můžeme vidět, že zastoupení výstupů zaměřených na evropské dějiny se více jak zdvojnásobilo, zatímco poměr výstupů zaměřených na mimoevropské dějiny se snížil, i přes to, že množství výstupů zaměřených na mimoevropské dějiny zůstalo zachováno. Při srovnání grafů číslo dvacet a tři můžeme vidět, že zastoupení učiva zaměřeného na evropské dějiny se zvedlo o zhruba deset procent, a zastoupení učiva zaměřeného na mimoevropské dějiny dosahuje čtyř procent, zatímco v RVP se takové učivo nevyskytuje. Celkově lze pozorovat, že zatímco u výstupů došlo ke konkretizaci a rozšíření ostatních oblastí, oblast mimoevropských dějin zůstala zachována a nedošlo k jejímu rozšíření či konkretizaci, v otázce učiva došlo při didaktické transformaci ke konkretizaci od učiva geograficky nespécifického k učivu evropskému a mimoevropskému.

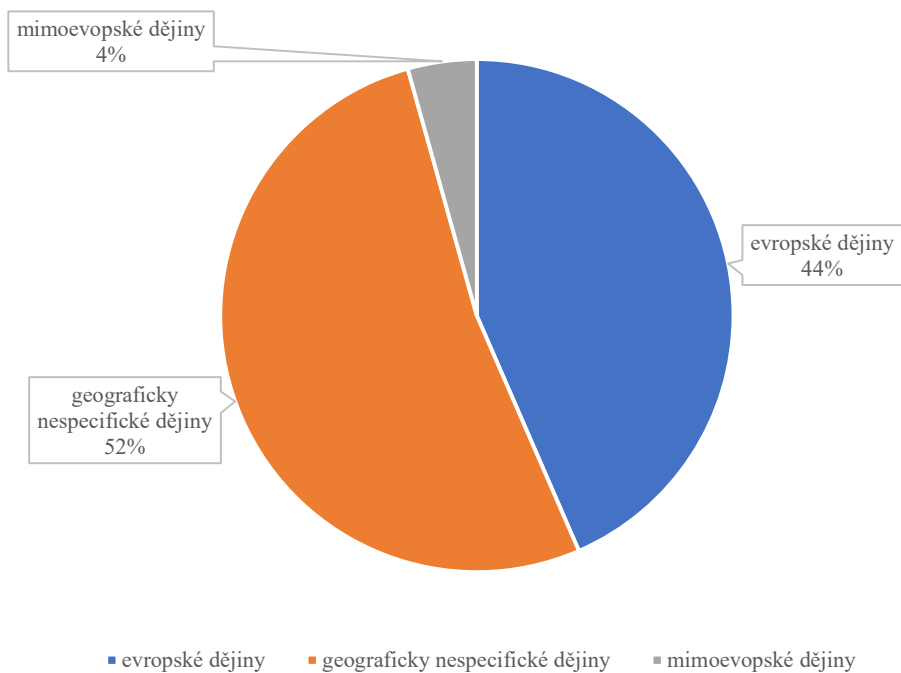
³⁹ *Sportovní Management*. [online]. Dostupné z: https://www.sapss-plzen.cz/aktualni-skolni-rok/svp/?ftresult_menu=%C5%A0VP. [Cit. dne 2023-01-16].

⁴⁰ *Učební plán Dějepis*. [online]. Dostupné z: https://www.sapss-plzen.cz/modules/file_storage/download.php?file=2028ed58%7C412&inline=1. [Cit. dne 2023-01-16].

Graf číslo 19: Výsupy dle ŠVP Sportovní management

Graf číslo 20: Učivo dle ŠVP Sportovní management

3.2.4 Školní vzdělávací program Obchodní akademie, Plzeň⁴¹

Obsah vyučovacího oboru Dějepis je vyučován v předmětu Dějepis. Předmět Dějepis má časovou dotaci dvou vyučovacích hodin v prvním a druhém ročníku. Krom předmětu Dějepis škola nabízí žákům i možnost absolvování dějepisného semináře. Dle charakteristiky předmětu se jedná „o výběr rozhodujících událostí světových, česko-slovenských a českých dějin“. Mezi obecnými cíli je zahrnuto mimo jiné, že předmět má „vzbudit hrdost na tradice národa“.

První ročník dějepisu se zaměřuje na dějiny od pravěku až do meziválečného období. Důraz je kladen na dějiny českých zemí a Československa. Mimoevropská témata se vyskytují v podobě staroorientálních států ve starověku, středověkého obsahu „Arabové a islám“ a v novověku ve vztahu ke vzniku a vývoji v USA.

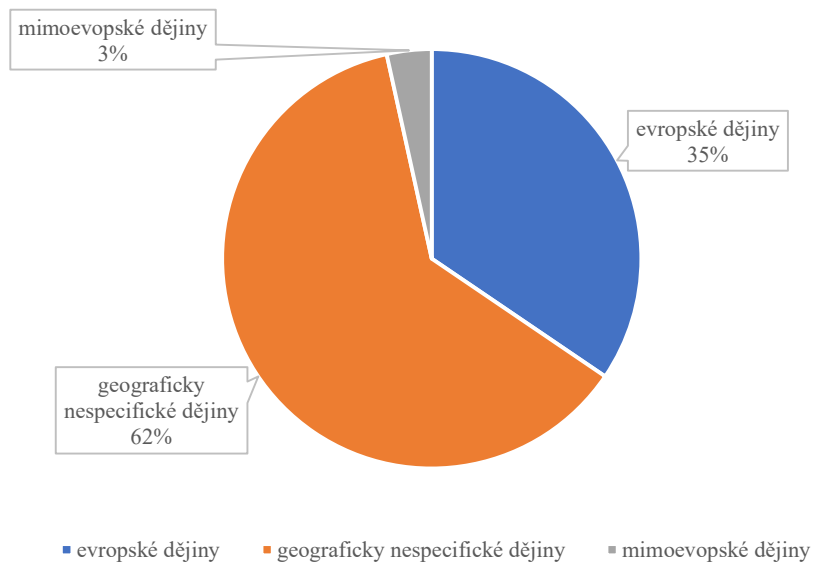
Druhý ročník se zaměřuje na období druhé a třetí třetiny dvacátého století. Velmi silně se zaměřuje na dějiny Československa a místního regionu. Mimoevropské dějiny jsou zmíněny ve výstupu týkajícího se konce koloniálního systému a problémů třetího světa.

Výstupy a obsah ŠVP jsou vizualizovány na grafech číslo dvacet jedna a dvacet dva níže. Při srovnání grafu číslo dvacet jedna a grafu číslo čtyři můžeme vidět, že ve srovnání s RVP, ŠVP obsahuje více výstupů zaměřených na evropské dějiny. Jejich zastoupení je zhruba dvakrát větší. Zatímco zastoupení mimoevropských dějin je v ŠVP zhruba o dvě třetiny menší. Ve srovnání grafů dvacet dva a tři pak můžeme vidět, že ŠVP obsahuje zhruba dvojnásobné zastoupení učiva evropského, a oproti RVP obsahuje i učivo mimoevropské. Při didaktické transformaci došlo u obsahu i výstupů ke konkretizaci směrem k evropským dějinám. Ovšem u výstupů došlo k abstrakci od mimoevropských dějin, zatímco u učiva došlo ke konkretizaci směrem k mimoevropským dějinám.

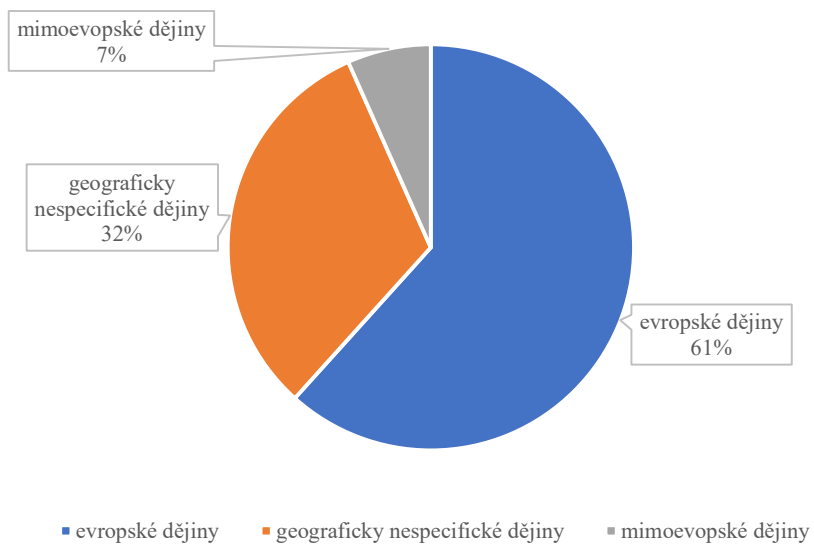
---

⁴¹ Školní vzdělávací program Obchodní Akademie, 2022, Plzeň. Dostupné po vyžádání na sekretariátu Obchodní Akademie Plzeň.

Graf číslo 21: Výstupy dle ŠVP Obchodní akademie

Graf číslo 22: Učivo dle ŠVP Obchodní akademie

3.2.5 Školní vzdělávací program Zdravotnické lyceum⁴²

Obsah vyučovacího oboru dějepis je realizován v předmětu Dějepis. Předmět dějepis má časovou dotaci dvou vyučovacích hodin týdně v prvním a druhém ročníku. Obecná charakteristika předmětu stanovuje cíle v souladu s RVP. Učivo je řazeno chronologicky a dle obecné charakteristiky „*názvy tematických celků naznačují hospodářsko-sociální a kulturní procesy především v evropské, ale i světové společnosti*“.⁴³

První ročník se zaměřuje na období od pravěku až po první světovou válku. Mimoevropský výstup se týká kolonialismu a mimoevropský obsah vzniku USA. Druhý ročník se věnuje meziválečnému období, období druhé světové války, poválečnému vývoji, studené válce a nejnovějším dějinám s přesahem do současného světa. Mimoevropské výstupy a témata se objevují v souvislosti s dekolonizací a problémy třetího světa.

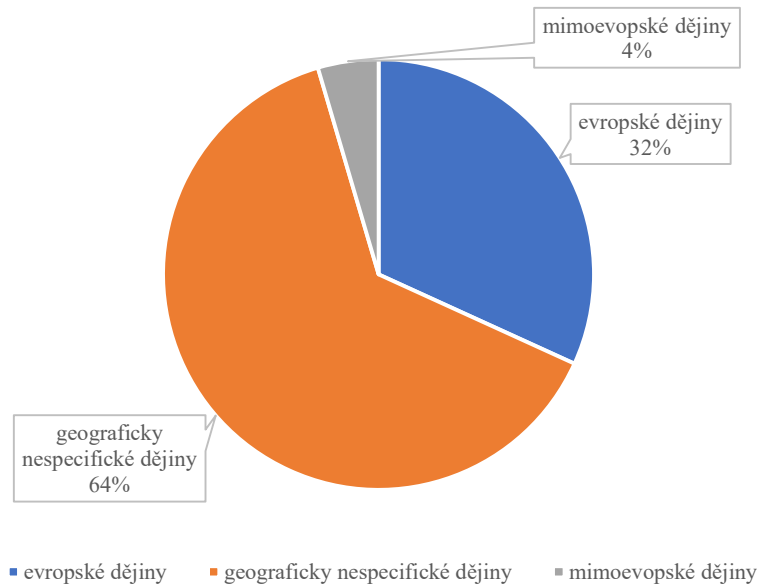
V grafech číslo dvacet tři a dvacet čtyři níže je vizualizované rozdělení učiva a výstupů v ŠVP. Graf číslo dvacet tři je možné srovnat s grafem číslo čtyři. Z tohoto srovnání vyplývá, že při tvorbě ŠVP zdravotní lyceum došlo ke konkretizaci od cílů geograficky nespécifických k cílům vztahujícím se na evropské dějiny, zatímco podíl dějin mimoevropských na celkovém objemu výstupů se snížil. Při srovnání grafů číslo dvacet čtyři a tři lze vyčíst, že mezi RVP a ŠVP došlo při tvorbě ŠVP k upřesnění jak směrem k evropskému, tak i k mimoevropskému obsahu.

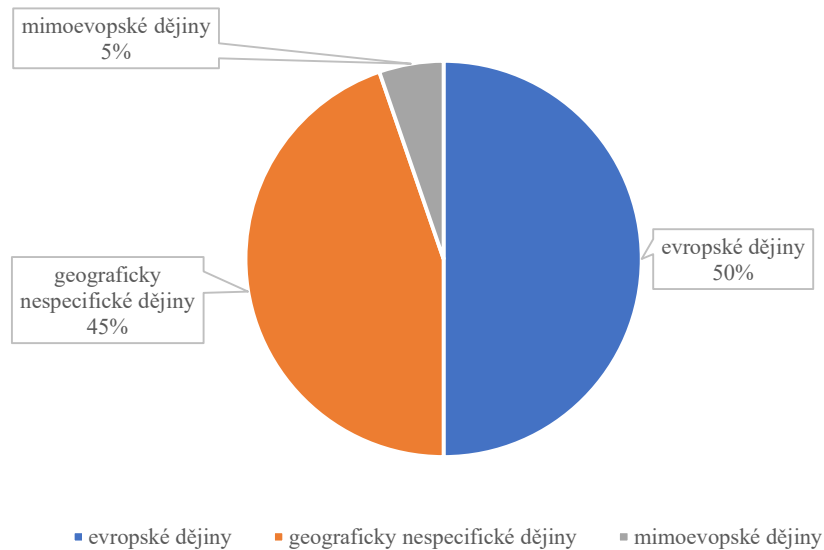
⁴² Školní vzdělávací program Zdravotnické lyceum. [online]. Dostupné z: <https://www.zdravka-plzen.cz/sites/default/files/svpzdl2014.pdf>. [Cit. dne 2023-01-16].

⁴³ Tamtéž, s. 88.

Graf číslo 23: Výstupy dle ŠVP Zdravotní lyceum

Graf číslo 24: učivo dle ŠVP Zdravotní lyceum

3.3 Shrnutí analýzy ŠVP

Na základě analýzy vybraných RVP lze říct, že na úrovni RVP existuje značný prostor pro výuku mimoevropských dějin, a to jak v rovině obsahu, tak v rovině výstupů. Možné implementaci mimoevropských témat je otevřen široký prostor, kde je možné se mimoevropskými tématy zabírat. Tento prostor se otevírá velkým množstvím prostoru vymezeného pro obsah a cíle, které se mohou vztahovat k evropským i mimoevropským dějinám. Tento prostor je otevřen pro další didaktickou transformaci směrem k mimoevropským, ale i k evropským dějinám. Tato další didaktická transformace probíhá nejprve na úrovni mezi RVP a ŠVP. Pro její zkoumání bylo příležitostným výběrem zvoleno pět ŠVP škol typu gymnázia, a pět ŠVP škol typu střední odborné školy z Plzeňského kraje. Tato ŠVP vychází z odlišných RVP, a naplňují proto částečně odlišné cíle a požadavky na vzdělání. Zároveň je nutné přihlédnout k rozdílné časové dotaci věnované dějepisu na odlišných školách.

Mezi ŠVP ze škol typu gymnázia, která byla zkoumána, bylo ve všech ŠVP vyhrazeno více prostoru výstupům a cílům věnovaným mimoevropským dějinám, než v RVP pro gymnázia. Naproti tomu v otázce obsahu jen jedno ŠVP rozšířilo zastoupení mimoevropského obsahu oproti RVP. U dvou zůstalo zastoupení mimoevropského obsahu stejné jako v RVP, zatímco u dvou se zastoupení mimoevropského obsahu oproti RVP snížilo. Pro většinu škol gymnaziálního typu také platí, že předmět dějepis má velmi často dotaci dvou hodin týdně ve všech čtyřech ročnících, nebo alespoň ve třech ročnících. K této dotaci je také často nabízena možnost dějepisných seminářů, které umožňují rozšíření znalostí v oblasti dějepisu, ať už s přihlédnutím k maturitě z dějepisu, dalšího studia příbuzných oborů, nebo zájmu o obor.

Mezi ŠVP ze škol odborných středních bylo ve všech ŠVP věnováno méně prostoru výstupům zaměřujícím se na mimoevropské dějiny než v odpovídajícím RVP. V kontrastu s tím bylo ve třech ŠVP věnováno více prostoru obsahu zaměřujícímu se na mimoevropské dějiny, zatímco ve dvou ŠVP se prostor věnovaný mimoevropskému obsahu nezměnil. Dále je podstatné zmínit, že prostor věnovaný dějepisu na odborných školách zvolených pro výzkum ŠVP jsou zpravidla dvě hodiny týdně v prvním a druhém ročníku, a možnost účastnit se dějepisného semináře je spíše výjimkou.

Za pozornost stojí také zmínit zvolené výstupy a obsah z mimoevropských dějin, které se v ŠVP často objevují. V období starověku patří mezi častá témata výstupů a obsahu mimoevropských dějin první civilizace, nazvané například jako „*Staroorientální despotie*“ či „*Staroorientální státy*“. V období středověku se témata z mimoevropských dějin objevují zřídka.

Často existuje mimoevropský přesah prostřednictvím témat souvisejících s islámem a jeho expanzí, popřípadě mongolskou a tatarskou expanzí a nadvládou. Tato témata jsou ovšem geograficky nespécifická, protože je možné je vztáhnout jak na evropský, tak na mimoevropský prostor. V období novověku a 19. století jsou mimoevropská nejčastěji zohledňována ve vzniku USA a vývoji v USA v období 19. století. Dále je často zmíněna evropská koloniální politika, budování koloniálních říší a evropské zámořské objevy. Tato témata se vztahují jak k mimoevropským, tak k evropským dějinám. Na základě pouhého hesla nelze určit, jakým způsobem jsou obsah a cíle využívány při výuce. K takovému zařazení je potřeba znát, jak dochází při výuce témat k ustavování pozice, vyprávění příběhů a utváření historické zkušenosti. Z hlediska vyprávění příběhu a ustanovování pozice může být také problematický obsah nazvaný „*Problémy třetího světa*“ a obdobné variace tohoto názvu, které často reprezentují mimoevropský obsah a výstupy v období dějin 20. a 21. století. Tato formulace může evokovat představy mimoevropského světa jako statického zdroje problémů ve světě.

4 Analýza učebnic

Učebnice lze pro jejich funkce zahrnout mezi kurikulární dokumenty, ovšem kurikulární dokumenty nejnížší úrovně, které plní pomocnou a nezávaznou roli. Učebnice je proto možné analyzovat na základě jejich obsahu stejným způsobem, jako RVP a ŠVP. Učebnice mají možnost získat schvalovací doložku Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, která znamená, že jsou považovány za odpovídající kritériím a požadavkům a cílům vzdělávací politiky. Tvorba učebnice je posledním stupněm didaktické transformace, která výrazně ovlivňuje velký počet žáků, čtenářů učebnic, a učitelů, uživatelů učebnic. Další didaktické transformace probíhají mezi učebnicí a žákem, učebnicí a učitelem, a mezi učebnicí a učitelem a žákem. Didaktická transformace při tvorbě učebnice je krok, který může mít významný dopad na další výuku. Učebnice výrazně ovlivňují a řídí výuku, především z hlediska jejího obsahu,⁴⁴ a proto se další analýza bude věnovat právě obsahu učebnic. Ten je zkoumán obdobným způsobem jako obsah RVP a ŠVP. Obsah učebnic je také možno s RVP srovnávat, neboť učebnice mají komplementovat vzdělávací cíle a obsahy stanovené v kurikulárních dokumentech.

Ke členění obsahu je využíván orientační aparát samotných učebnic. V případě nejasnosti, zda obsah patří k evropským, mimoevropským nebo světovým dějinám je přihlédnuto ke způsobu, jakým dochází v obsahu k ustavování pozice čtenáře vůči popisovanému ději. Ucelené řady učebnic jsou popisovány dohromady jako jeden celek, protože autoři předpokládali jejich využití takovým způsobem.

---

⁴⁴ SIKOROVÁ, Zuzana – VÁCLAVÍK, Marek – ČERVENKOVÁ, Iva. Užívání tištěných a digitálních zdrojů v práci učitelů 2. stupně ZŠ: hybridizace a remixování. *Studia paedagogica*. 2019, vol. 24, issue 3, s. 115.

4.1 Dějepis pro gymnázia a střední školy, Státní pedagogické nakladatelství, 2004.⁴⁵

Ucelená řada učebnic od nakladatelství SPN je určena pro gymnázia a další střední školy. Učebnice získaly schvalovací doložku MŠMT, vychází z požadavků pro čtyřletá gymnázia, a vyhovují požadavkům pro získání maturitní zkoušky z dějepisu.⁴⁶ Kolektiv autorů v úvodu popisuje, že jejich cílem byly moderně pojaté učebnice, které by „*se zároveň soustřed'ovaly zejména na civilizační a kulturní vývoj lidstva od pravěku až na práh naší současnosti.*“⁴⁷ Autoři sami uvádí, že první díl učebnice se zaměřuje především na oblasti Středozeví a předního východu, zatímco „*Kapitoly o starověkém dálném východu zde chápeme jako doplňující a rozšiřující učivo.*“⁴⁸ Druhý svazek, věnující se středověku, je koncentrovaný především na evropskou historii, se značnou pozorností zaměřenou na dějiny českého státu. Záběr na mimoevropský prostor se dle autorů rozšiřuje až v době objevných plaveb. Zbývající dvě knihy z řady se proto dle autorů zaměřují na svět více zeširoka, snaží se sledovat svět důkladně a všestranně, a začleňovat českou historii do evropských a světových trendů.⁴⁹

Obsah série učebnic je vizualizován na grafu číslo dvacet pět. Z něj je možné vidět, že popis autorského kolektivu v úvodní části učebnic je odpovídající obsahu učebnic. Řada učebnic se výrazně soustřeďuje na evropský prostor, a to zejména v části věnované dějinám středověku. Největší zastoupení nachází mimoevropské dějiny v díle prvním a dále pak ve třetím. Světové dějiny jsou zastoupeny ve všech dílech série, s největším zastoupením ve čtvrtém díle.

Graf číslo dvacet pět lze porovnávat s grafem číslo dva a také s grafem číslo tři, protože učebnice je primárně zaměřena na gymnázia, ale je také určena dalším středním školám. Při srovnání grafu číslo dvacet pět a grafu číslo dva lze vidět, že podíl učiva zaměřeného na mimoevropské dějiny se oproti RVP nezměnil. Oproti tomu došlo k výraznému navýšení zastoupení evropského obsahu. Obecný obsah RVP je konkretizován zejména na evropský obsah, méně pak na světový obsah.

---

⁴⁵ POPELKA, Miroslav – VÁLKOVÁ, Veronika. *Dějepis pro gymnázia a střední školy 1*. Praha: SPN, 2004. ISBN 978-80-7235-582-2; ČORNEJ, Petr – ČORNEJOVÁ, Ivana – PARKAN, František. *Dějepis pro gymnázia a střední školy 2, středověk a raný novověk*. Praha: SPN, 2009. ISBN 978-80-7235-673-7; HLAVÁČKA, Milan. *Dějepis pro gymnázia a střední školy 3, Novověk*. Praha: SPN, 2007. ISBN 978-80-7235-596-9; KULÍK, Jan. *Dějepis pro gymnázia a střední školy 4, nejnovější dějiny*. Praha: SPN, 2005. ISBN 80-7235-173-3.

⁴⁶ Tamtéž, s. 4.

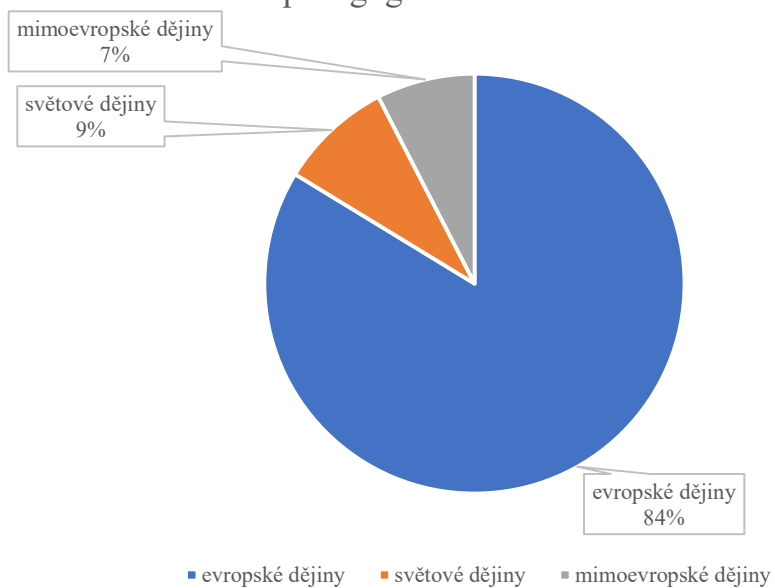
⁴⁷ Tamtéž, s. 7.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ Tamtéž.

Při srovnání grafu číslo dvacet pět a grafu číslo tři můžeme vidět, že oproti RVP, které ho neobsahuje, obsahují tyto učebnice podíl obsahu zaměřeného na mimoevropské dějiny. Výrazná geograficky nspecifická složka obsahu tohoto RVP je v těchto učebnicích konkretizována především na evropský obsah, a méně pak na mimoevropský a světový obsah.

Graf číslo 25: Dějepis pro gymnázia a střední školy, Státní pedagogické nakladatelství

4.2 Dějepis pro střední školy, Didaktis.⁵⁰

Řada učebnic dějepisu od nakladatelství Didaktis je určena pro výuku dějepisu na všech středních školách, primárně pak na gymnáziích. Předmluva vysvětluje, že učebnice vychází z rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia a zároveň zohledňuje rámcový vzdělávací program pro střední odborné školství, které dle úvodu učebnice nejen zohledňují, ale i naplňují, jak obsahově, tak i z hlediska kompetencí. Dle slova úvodem se učebnice snaží přiblížit uživatelům i doposud opomíjené součásti dějin.⁵¹ V závěrečné části každé učebnice se nachází historická čítanka, obsahující primární zdroje relevantní k tematickému zaměření každé učebnice.

Obsah učebnicové řady je vizualizovaný v grafu číslo dvacet šest níže. Vzhledem k zaměření učebnice a ke sloům autorského kolektivu lze graf číslo dvacet šest porovnávat s obsahem RVP pro gymnázia, i s obsahem RVP pro střední odborné školy. Pro srovnání obsahu souboru učebnic Didaktis s RVP pro gymnázia je možné srovnávat graf číslo dvacet šest a graf číslo dva. Dle tohoto srovnání obsahují učebnice Didaktis stejné zastoupení obsahu věnovaného mimoevropským dějinám, jako RVP pro gymnázia. Prostor věnovaný evropským dějinám se oproti RVP, kde dosahuje zhruba čtvrtiny, v učebnici rozšiřuje na více jak tři čtvrtiny celkového obsahu. Obsah věnovaný světovým dějinám pak zabírá zhruba deset procent obsahu učebnice. Oproti RVP tedy došlo k výraznému rozšíření zastoupení evropského obsahu, zachování zastoupení mimoevropského obsahu, a deset procent obsahu je vyhrazeno světovým dějinám.

Pro srovnání obsahu učebnic s obsahem RVP pro střední odborné školy je možné srovnat graf číslo dvacet šest s grafem číslo tři. Z tohoto srovnání lze vidět, že prostor pro evropské dějiny se rozšířil zhruba z třetiny na více jak osmdesát procent. Oproti RVP pro střední odborné školy obsahují učebnice zhruba deset procent obsahu věnovaného mimoevropským dějinám. Zbylý obsah je věnovaný světovým dějinám. Zhruba dvě třetiny prostoru pro

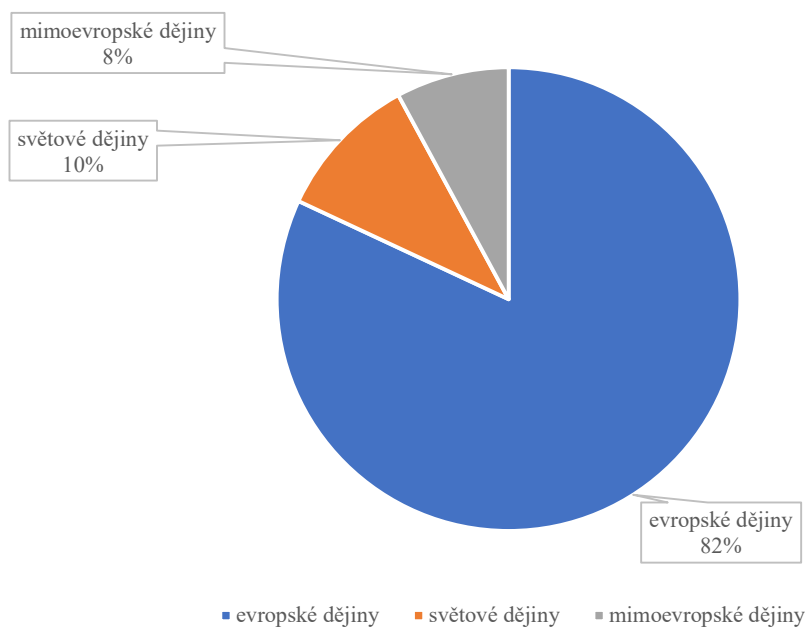
---

⁵⁰ ANTONÍN, Robert – MALANÍKOVÁ, ANTONÍN, Michaela – BEDNAŘÍKOVÁ, Jarmila – BOROVSÝ, Tomáš – KOMENDOVÁ, Jitka – MELICHAR, Petra – FIŠÁKOVÁ, NÝVLTOVÁ, Miriam – SKLENÁŘ, Karel – STUHLÍK, Stanislav – ŠEDO, Ondřej. *Starší dějiny pro střední školy, část první, pravěk, starověk, raný středověk*. Brno: Didaktis, 2018. ISBN 978-80-7358-290-6; ANTONÍN, Robert – MALANÍKOVÁ, ANTONÍN, Michaela – HRBEK, Jiří – HRUBÝ, Jakub – JANIŠ, Dalibor – KNOZ, Tomáš – KOMENDOVÁ, Jitka – KRÍŽOVÁ, Markéta – MALÝ, Tomáš – MELICHAR, Petra – SKLENÁŘ, Karel – STEHLÍK, Petr – ŠAUR, Josef – WANNER Michal. *Starší dějiny pro střední školy, část druhá, Vrcholný středověk, pozdní středověk, raný novověk*. Brno: Didaktis, 2018. ISBN 978-80-7358-293-7; BOLOM-KOTARI, Sixtus – FASORA, Lukáš – HOCHÉL, Marian – KAŠKA, Václav – MARKEL, Marian – ŠAUR, Josef – VAŠÍČEK, Martin. *Dějiny 19. století pro střední školy, světové dějiny a dějiny českých zemí „dlouhého“ 19. století*. Brno: Didaktis, 2016. ISBN 978-80-7358-293-7; ČURDA, Jan – DVOŘÁK, Petr – HUŠEK, Petr – JINDŘÍŠKOVÁ, Jitka – KAŠKA, Václav – KOLÁŘ, Ondřej – NĚMEC, Jiří – PÁNEK, Tomáš. *Moderní dějiny pro střední školy, světové a české dějiny 20. století a prvního desetiletí 21. století*. Brno: Didaktis, 2014. ISBN 978-80-7358-223-4.

⁵¹ Tamtéž, s. 2.

geograficky nespécifický obsah v RVP jsou v učebnici konkretizovány do obsahu evropského.
Zbývající prostor tvoří obsah mimoevropský a obsah světový.

Graf číslo 26: Dějepis pro střední školy, Didaktis

4.3 Dějepis pro střední odborné školy, Scientia.⁵²

Jedná se o jednu učebnici dějepisu určenou pro střední odborné školy, pro které také získala schvalovací doložku MŠMT.⁵³ Dle autorů má „vést k pochopení dějů z hlediska doby, kdy se odehrávaly, ale má rovněž směřovat k porozumění současnosti“ a autoři vysvětlují, že „se jedná o český pohled na dějinný vývoj, jsou zvýrazněny evropské a české dějiny.“⁵⁴

Obsah učebnice je vizualizován v grafu číslo dvacet sedm. Tento graf je možné porovnávat s grafem číslo tři. Při srovnání obou grafů lze vidět, že na rozdíl od RVP obsahuje učebnice obsah zaměřený na mimoevropské dějiny. Geograficky nespécifický obsah RVP je v učebnici konkretizován především do evropského, ale částečně do mimoevropského a světového obsahu. Popis autorského kolektivu o tom, že jsou zvýrazněny evropské a české dějiny, je naplněn. Zároveň učebnice obsahuje určité zastoupení mimoevropských dějin, které v obsahu RVP není v takové míře zahrnuto.

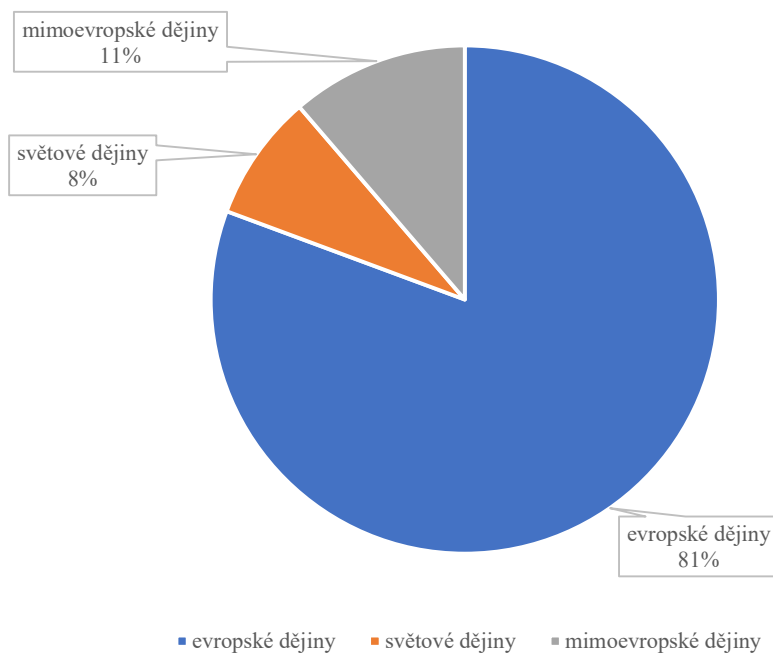
---

⁵² ČAPEK, Vratislav – PÁTEK, Jaroslav. *Dějepis pro střední odborné školy, Základní směry dějinného vývoje*. Praha: Scientia, 2001. ISBN 80-7183-235-5.

⁵³ Tamtéž, s. 4.

⁵⁴ Tamtéž, s. 185.

Graf číslo 27: Dějepis pro střední odborné školy, Scientia

4.4 Dějepis pro střední odborné školy, Státní pedagogické nakladatelství⁵⁵

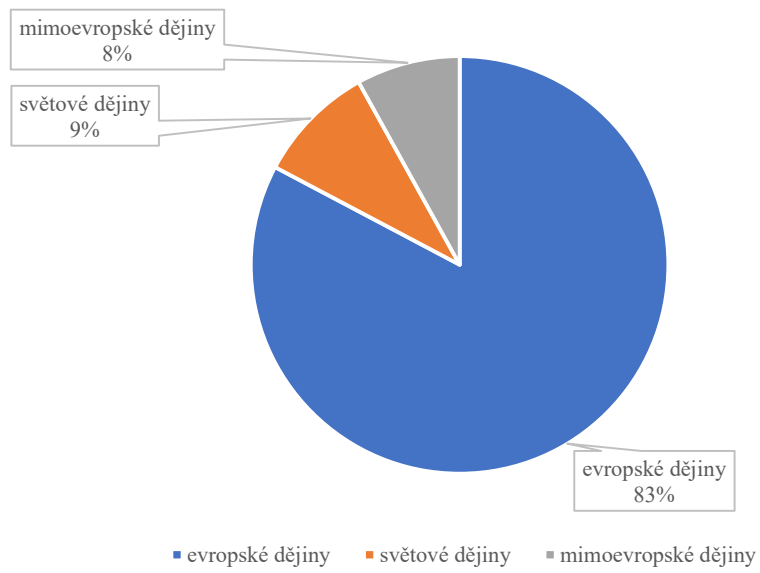
Učebnice určená pro střední odborné školy se dle slov autora snaží reflektovat potřeby středních odborných škol. Autoři staví těžiště učebnice zejména na dějinách středověku, novověku a období 19. a 20. století, ovšem s přihlédnutím ke starším dějinám a k různorodosti oborů a zaměření jednotlivých odborných škol.

Rozložení obsahu učebnice je vizualizované v grafu číslo dvacet osm níže. Tento graf je možno srovnávat s grafem číslo tři. Ze srovnání je patrné, že zatímco RVP pro střední odborné školy obsahuje zhruba třetinu evropského obsahu, tato učebnice obsahuje přes osmdesát procent obsahu věnovaného evropským dějinám. Zbývající prostor necelých dvaceti procent je věnován světovým a mimoevropským dějinám. Ve srovnání s obsahem RVP tedy učebnice obsahuje i zhruba deset procent věnovaných mimoevropskému obsahu, zatímco RVP neobsahuje specificky mimoevropský obsah, pouze pro něj dává prostor. Tento prostor geograficky nespécifického obsahu učebnice naplňuje z většiny evropskými dějinami, a třetinovou menšinu poté rozděluje na poloviny mezi světové a mimoevropské dějiny.

---

⁵⁵ ČORNEJ, Petr – ČORNEJOVÁ, Ivana – PARKAN, František – KJUDRYS, Milan. *Dějepis pro střední odborné školy, české a světové dějiny*. Praha: SPN, 2016. ISBN 978-80-7235-580-8.

Graf číslo 28: Dějepis pro střední odborné školy, SPN

4.5 Dějepis v kostce⁵⁶

Nejedná se o učebnici, ale o příručku pro samostudium. Dle vyjádření autorky jsou cílovou skupinou pro příručku studenti středních škol, zejména gymnázií, připravující se na maturitní zkoušku, popřípadě přijímací zkoušku na vysoké školy, a také laická veřejnost.⁵⁷ Proto je příručka, ač se nejedná o učebnici, a je dle toho i strukturována, potencionálně vhodným materiálem pro výzkum.

Obsah příručky je vizualizován v grafu číslo dvacet devět níže. Vzhledem k cílové skupině příručky lze příručku srovnávat s RVP pro gymnázia, i s RVP pro střední odborné školy. Pro srovnání s RVP pro gymnázia je možné srovnat graf číslo dvacet devět s grafem číslo dva. Z tohoto srovnání je patrné, že dějepis v kostce zhruba tři čtvrtiny obsahu evropským dějinám, zatímco RVP pro gymnázia věnuje evropským dějinám zhruba třetinu obsahu. Mimoevropským dějinám věnuje Dějepis v kostce zhruba dvakrát tolik prostoru, jako RVP pro gymnázia. Zhruba deset procent obsahu je věnováno evropským dějinám. Oproti RVP pro gymnázia je prostor věnovaný mimoevropským dějinám větší zhruba dvojnásobně.

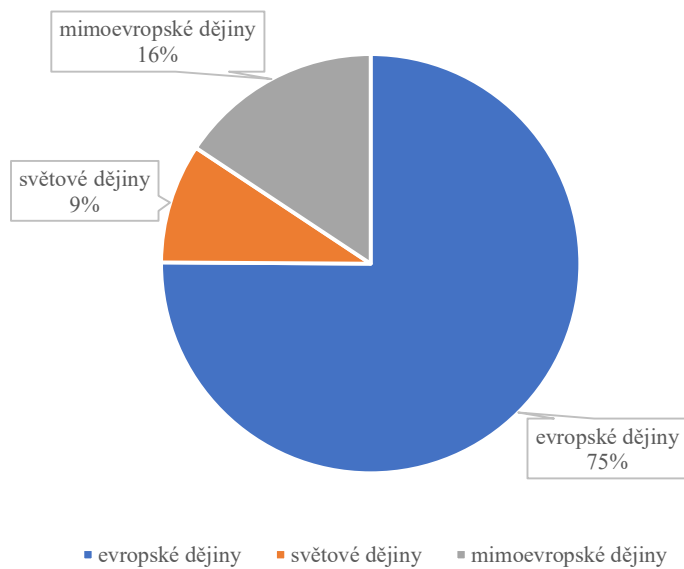
Při srovnání s RVP pro střední odborné školy, graf číslo tři, můžeme vidět, že prostor pro evropské dějiny je oproti RVP pro střední odborné školy v příručce více jak dvojnásobný. Mimoevropské dějiny, které jsou zastoupeny v příručce zhruba šestinou, nejsou v RVP pro střední odborné školy zastoupeny vůbec. Prostor pro evropské dějiny je rozšířen o zhruba dvojnásobek.

---

⁵⁶ SOCHROVÁ, Marie. *Dějepis I. v kostce pro střední školy*. Havlíčkův Brod: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0605-5. SOCHROVÁ, Marie. *Dějepis II. v kostce pro střední školy*. Havlíčkův Brod: Fragment, 2008. ISBN 80-7200-970-2.

⁵⁷ Tamtéž, s. 8

Graf číslo 29: Dějepis v kostce

4.6 Zahraniční srovnání: polské a německé učebnice

Pro kontrast a možné porovnání byly zvoleny učebnice ze sousedních států, konkrétně ze Spolkové republiky Německo a z Polska. Tyto učebnice byly zvoleny z důvodu geografické a dějinné blízkosti obou zemí. Nejedná se o celé sady učebnic, pouze jednotlivé díly nekompletních řad. Proto je nutné při srovnání hledět k tomuto faktu, a učebnice budou srovnávány jako jednotlivé kusy, nikoliv jako celé série.

4.7 Zeiten und Menschen 1⁵⁸

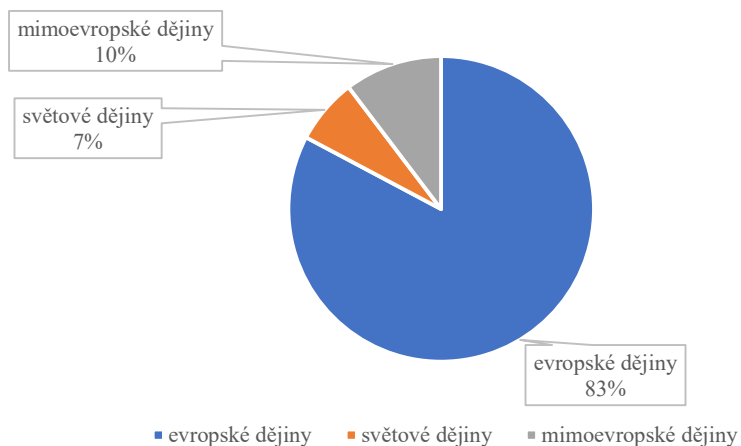
Jedná se o západoněmeckou učebnici dějepisu pro střední školy, konkrétně o díl, zaměřený na pravěk a starověk. Jedná se o učebnici již staršího data, nicméně může sloužit jako relevantní zdroj informací o podobě učebnic před koncem studené války v sousední zemi. Obsah učebnice je vizualizován na grafu číslo třicet níže, a je možné jej srovnat s dalšími grafy zobrazujícími odpovídající díly učebnic českých, jejichž obsah je vizualizovaný na grafech číslo třicet jedna a třicet dva. Ve srovnání s učebnicí nakladatelství Didaktis je rozložení obsahu mezi jednotlivé kategorie zhruba stejné, ovšem učebnice od nakladatelství SPN obsahuje ve srovnání s touto západoněmeckou učebnicí více dějin světových a mimoevropských.

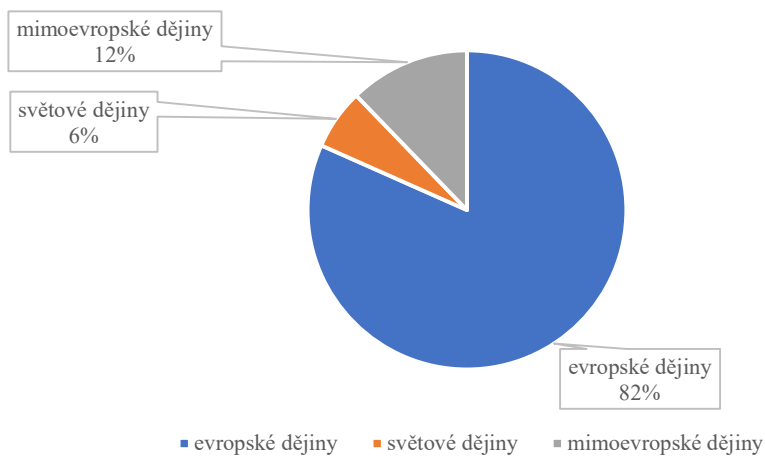
⁵⁸ SCHÖNING, Ferdinand. *Zeiten und Menschen, Band 1*. Paderborn: Schöning Paderborn, 1984. ISBN 3-506-34612-1.

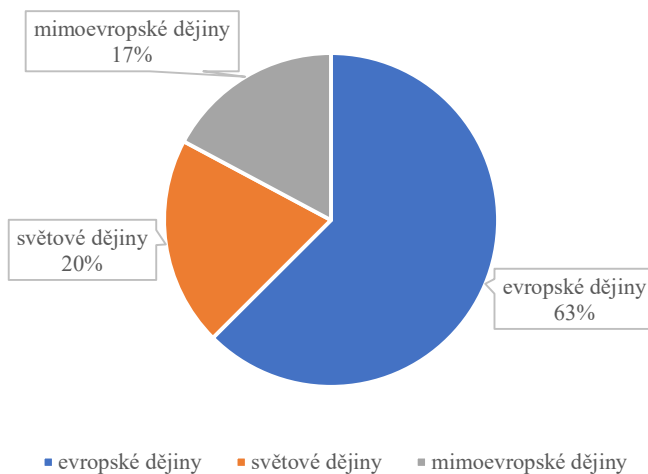
Graf číslo 30: Zeiten und Menschen 1

Graf číslo 31: Starší dějiny pro střední školy, Didaktis

Graf číslo 32: Dějepis pro gymnázia a střední školy 1, SPN

4.7 Zeiten und Menschen 2⁵⁹

Druhý díl učebnice *Zeiten und Menschen* se zaměřuje na dějiny středověku a novověku až do vzestupu Pruska. Učebnice obsahuje fakticky pouze témata evropských dějin, není proto nutné její obsah jakkoliv vizualizovat v grafu pro porovnání s dalšími učebnicemi. Srovnatelná učebnice od nakladatelství SPN obsahuje, až na jednu kapitolu věnovanou světovým dějinám, také výhradně evropské dějiny, a není proto také nutné její obsah graficky vyznačovat. Tento trend následuje i učebnice nakladatelství Didaktis, která obsahuje dvě kapitoly věnované světovým, a tři kapitoly věnované mimoevropským dějinám. Ve srovnání s celkovým počtem kapitol věnovaných evropským dějinám je i zde vizualizace zbytná, neboť i tato učebnice věnuje devadesát osm procent obsahu evropským dějinám. Co se týče učebnic zabírajících se středověkem, lze z tohoto porovnání konstatovat, že se věnují až na výjimky Evropě, ovšem učebnice novější postupně rozšiřují svoje zaměření i na jiné oblasti.

---

⁵⁹ SCHÖNING, Ferdinand. *Zeiten und Menschen, Band 2*. Paderborn: Schöning Paderborn 1984. ISBN 3-506-34622-9.

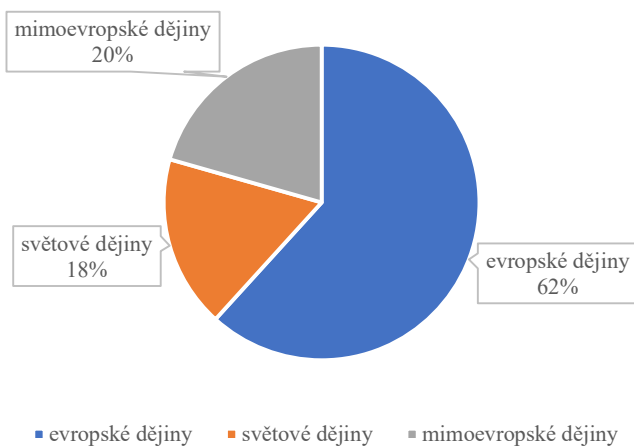
4.8 Zeiten und Menschen 4⁶⁰

Poslední díl série západoněmeckých učebnic z řady *Zeiten und Menschen* se věnuje období dvacátého století. Její obsah je vizualizován na grafu číslo třicet tři. Při srovnání s odpovídajícími díly učebnic českých, jejichž obsah je vizualizován na grafech číslo třicet čtyři a třicet pět, můžeme vidět, že západoněmecká učebnice věnuje větší prostor mimoevropským dějinám než učebnice české. V porovnání s učebnicí od nakladatelství Didaktis je tento prostor více jak dvojnásobný, a v porovnání s učebnicí od nakladatelství SPN více jak trojnásobný. Vliv zde může mít časové období mezi vydáním německé učebnice a vydáním českých učebnic. Německá učebnice z roku 1984 byla vydána těsně před obdobím velkých změn ve střední a východní Evropě, které začaly právě na konci 80. let a pokračovaly až do konce 90. let. To může být jeden z důvodů toho, že tato starší učebnice věnuje více prostoru mimoevropským dějinám.

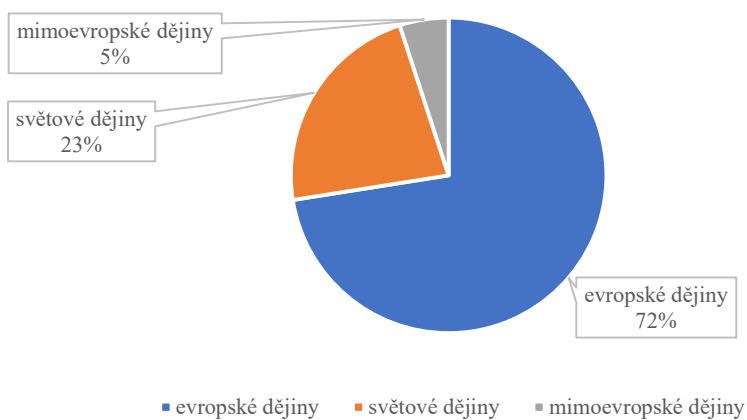
---

⁶⁰ SCHÖNING, Ferdinand. *Zeiten und Menschen, Band 4*. Paderborn: Schöning Paderborn 1984. ISBN 3-506-346742-3.

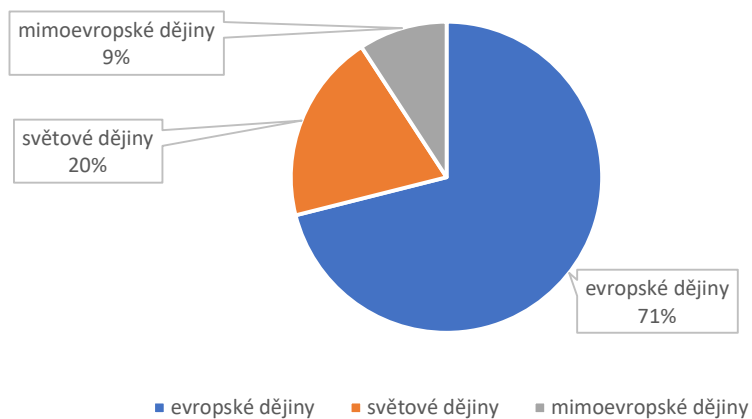
Graf číslo 33: Zeiten und Menschen 4

Graf číslo 34: Dějepis pro gymnázia a střední školy 4, SPN

Graf číslo 35: moderní dějiny pro střední školy, Didaktis

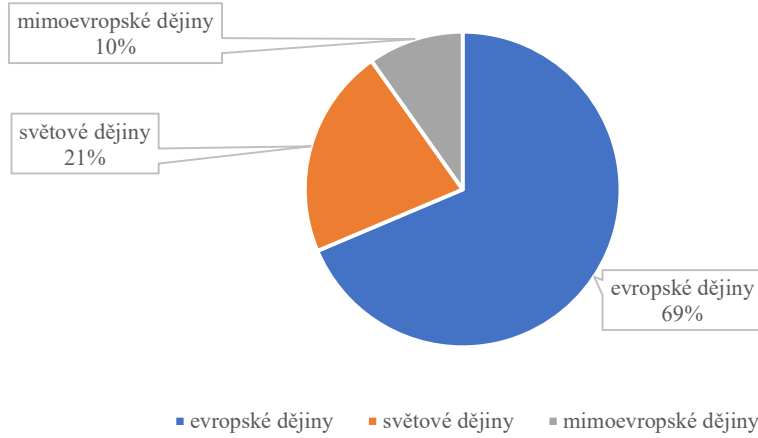
4.9 Teraz Historia⁶¹

Polská učebnice pro střední školy se zaměřuje na období dějin 20. a počátku 21. století. Rozložení jejího obsahu je vizualizované na grafu číslo třicet šest níže. Rozložení obsahu této učebnice je možné srovnávat s učebnicemi zaměřenými na obdobné období, jejichž obsah je vizualizován v grafech číslo třicet čtyři a třicet pět výše. Ze srovnání je možné vidět, že polská učebnice věnuje srovnatelný prostor evropským, mimoevropským a světovým dějinám, jako učebnice české. Stejně jako české učebnice věnuje i polská učebnice méně prostoru pro mimoevropské dějiny než starší západoněmecká učebnice.

---

⁶¹ ZAJAC, Stanislav. *Teraz Historia*. Toruń: SOP Oswiatowiec Toruń, 2012. ISBN 978-83-7443-139-3.

Graf číslo 36: Teraz historia

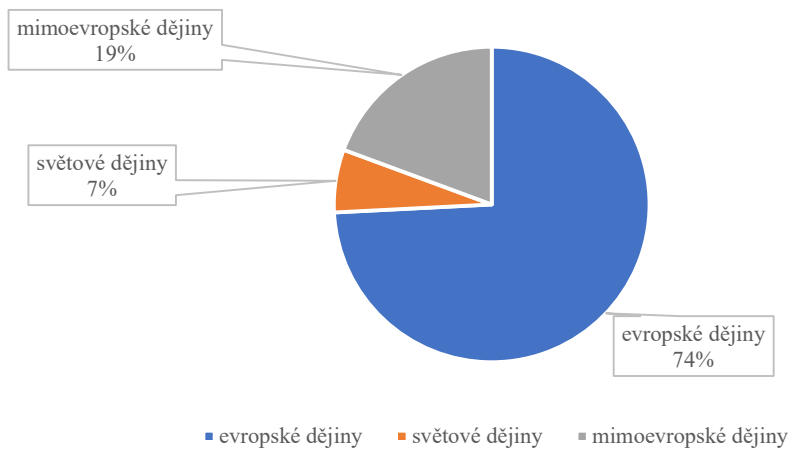
4.10 Ciekawi Swiata 1⁶²

Jedná se o první díl z polské série učebnic pro střední školy. Tento díl se zaměřuje na období starověku. Jeho obsah je vizualizovaný níže na grafu číslo třicet sedm. Tuto učebnici lze srovnávat s obdobnými učebnicemi českými, jejichž obsah je vizualizován na grafech číslo třicet jedna a třicet dva. Tato polská učebnice věnuje více obsahu mimoevropským dějinám, než obě korespondující učebnice české a učebnice západoněmecká. Ve srovnání s učebnicí nakladatelství SPN je také patrné menší zastoupení světových dějin, oproti tomu ve srovnání s učebnicí od nakladatelství Didaktis a západoněmeckou učebnicí je zastoupení světových dějin srovnatelné. Ve srovnání s ostatními učebnicemi se tato učebnice více zaměřuje na mimoevropské a méně na evropské dějiny.

---

⁶² CZACHA, Roman – STRZEKECKA, Małgorzata – WRONISZEWSKI, Jan. *Ciekawi swiata 1, historia podrecznik czesc 1*. Gdynia: Wydawnictwo Pedagogiczne Operon, 2012. ISBN 9788376804477.

Graf číslo 37: Ciekawi Swiata 1

4.11 Závěry analýzy učebnic

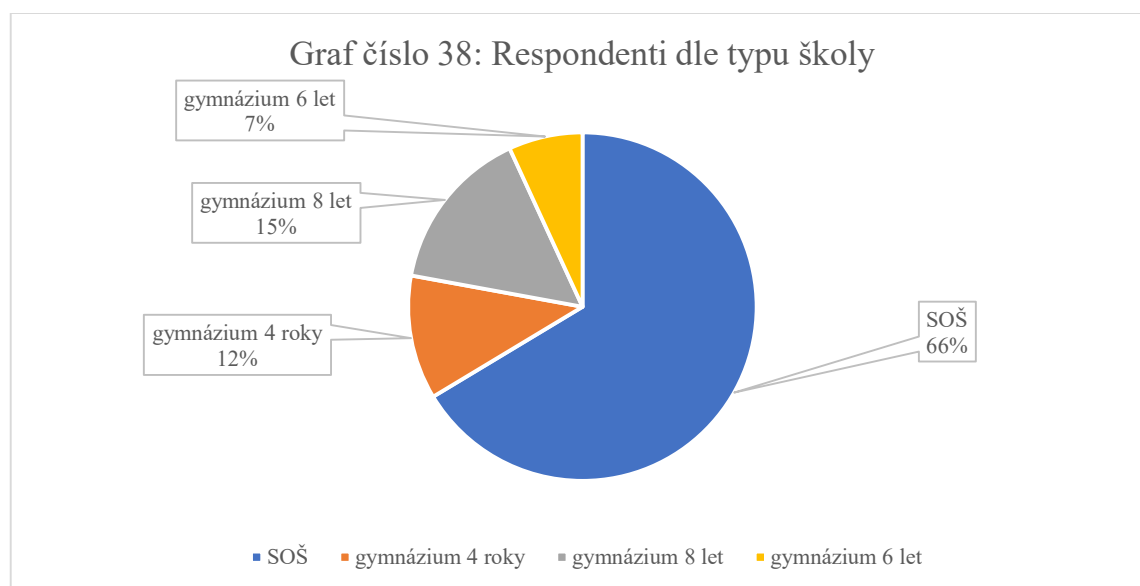
Ze srovnání mezi vybranými učebnicemi a RVP je patrné, že ve všech zkoumaných učebnicích je značná část prostoru, který RVP ponechávají geograficky nspecifikována, vyplněna obsahem evropských dějin. Jen menší část tohoto obsahu je vyplněna dějinami světovými. Všechny učebnice poskytují mimoevropskému obsahu stejný prostor, jako RVP. Žádná z učebnic nerozšiřuje mimoevropské dějiny využitím prostoru, který RVP ponechává geograficky nspecifický. Žádná z učebnic tedy nevybočuje z rámce nastaveného RVP takovým způsobem, že by byla více zaměřená na mimoevropské dějiny než RVP. Je také nutné zmínit příručku Dějepis v kostce, která, ač není učebnicí, poskytuje zhruba dvojnásobek prostoru pro mimoevropské dějiny než RVP pro gymnázia.

Při srovnání mezi učebnicemi a RVP pro střední odborné školy je nutné brát v potaz, že RVP pro střední odborné školy neobsahuje prostor pro mimoevropské dějiny. RVP obsahuje prostor pro geograficky nspecifické dějiny, a je na další didaktické transformaci tento prostor využít dle preferencí a cílů další práce s RVP. Vzhledem k tomuto faktoru obsahovaly všechny učebnice, které je možné využít pro střední odborné školy více mimoevropského obsahu než RVP. Je ovšem nutné zmínit, že i učebnice pro střední odborné školy, které jsou cílené pouze na střední odborné školy, a nikoliv pro všechny typy škol s maturitou, obsahovaly zhruba stejný prostor pro mimoevropské dějiny, jaký stanovuje RVP pro gymnázia. Žádná z učebnic pro střední odborné školy nepřekročila tento rámec a nevyhradila více prostoru mimoevropským dějinám. Výjimku zde opět tvoří, stejně jako v předchozí kategorii, příručka Dějepis v kostce. Celkem se tedy všechny učebnice v obsahu mimoevropských dějin drží RVP pro gymnázia, a neexistuje žádná učebnice, která by výrazně vybočovala, ať už učebnice pro gymnázia, nebo pro střední odborné školy. Všechny učebnice také výrazně využívají prostoru vytvořeného v RVP geograficky nspecifickým obsahem pro zahrnutí obsahu evropského.

Srovnání zahraničních a českých učebnic pak ukazuje, že mezi českými a německými učebnicemi v zastoupení mimoevropského, evropského a světového obsahu není významný rozdíl. Všechny učebnice se z minimálně tří čtvrtin zabývají evropskými dějinami, a zbývající prostor je zaplněn evropskými a mimoevropskými dějinami. Určité vybočení z tohoto pravidla představují polská a západoněmecká učebnice zaměřující se na dějiny 20. století a novější dějiny, kde je výrazně větší zastoupení mimoevropských dějin, a v západoněmecké učebnici také výrazné zastoupení světových dějin.

5 Výzkum znalostí mimoevropských dějin u studentů vyšších ročníků středních škol v Plzeňském kraji

Na základě analýzy RVP a ŠVP byl vytvořen dotazník, který obsahuje informace o věku, typu školy, genderu dotazovaného, a poté faktografické otázky z mimoevropských dějin a na ně navazující otázky pro reflexi odpovědí na faktografické otázky. Faktografické otázky vychází z RVP pro gymnázia a RVP pro střední odborné školy. Všechny otázky jsou uzavřené, s možností volby jedné z několika odpovědí. Dotazník byl distribuován žákům středních škol v plzeňském kraji na základě příležitostného výběru s cílem získání vzorku respondentů, který co nejlépe koresponduje s rozložením studentů dle typů středních škol v Plzeňském kraji. Počet respondentů dle typu škol je vizualizován na grafu číslo třicet osm níže. Celkově se podařilo získat data od 325 respondentů.

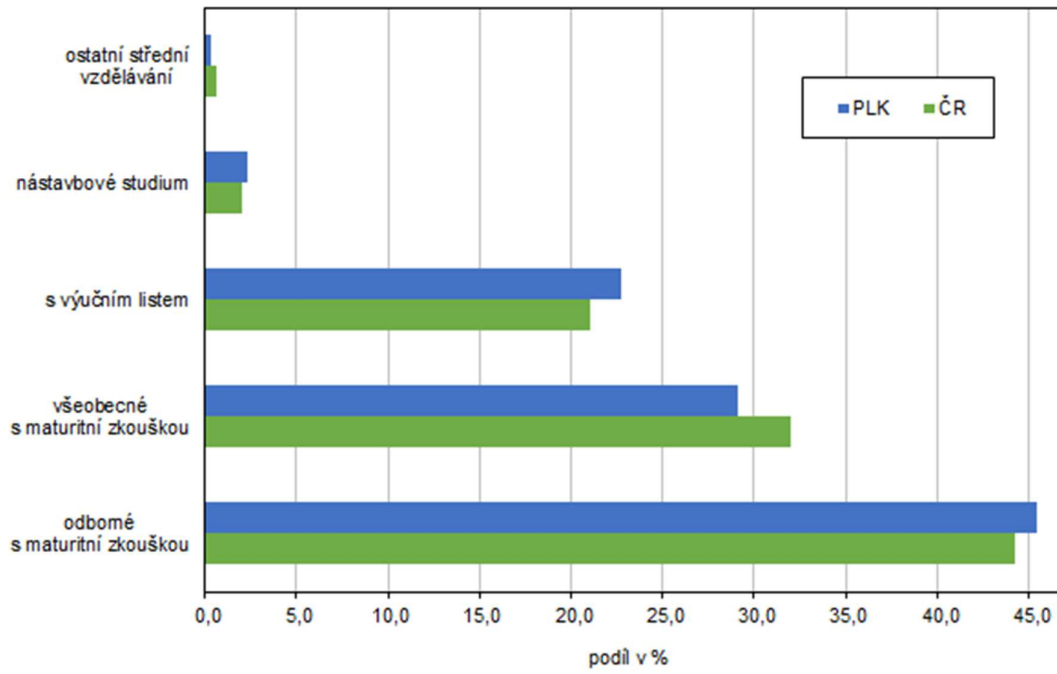

Tento graf lze srovnat s daty českého statistického úřadu o vzdělávání v Plzeňském kraji, která jsou vizualizovaná na následujícím grafu z dílny ČSÚ⁶³. Na základě srovnání dat výzkumu a dat ČSÚ lze říct, že ve vzorku respondentů je zhruba zachován poměr mezi žáky všeobecných a odborných středních škol. Ten je ve vzorku respondentů i v datech ČSÚ zhruba patnáct procent více žáků odborných středních škol oproti žákům všeobecných středních škol. Vzorek

⁶³ *Vzdělávání v plzeňském kraji*. [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xp/vzdelavani-v-plzenskem-kraji>. [Cit. dne 2024-01-10].

respondentů je reprezentativní k situaci v Plzeňském kraji a je možné s ním dále pracovat k ověření hypotéz výzkumu.

Střední vzdělávání v Plzeňském kraji a ČR - denní studium 2019/20

5.1 Hypotézy výzkumu

Na základě analýzy RVP a ŠVP lze stanovit následující hypotézy, které budou dále ověřeny výzkumem.

Se zvyšujícím se věkem respondenta se zvyšuje správnost odpovědí.

Na základě vyššího věku respondenta lze usoudit, že strávil ve vzdělávacím systému delší dobu, a tedy strávil větší čas ve výuce, a proto dosahuje vyšší správnosti odpovědí. Potvrzení této hypotézy znamená, že při výuce dochází k získávání znalostí mimoevropských dějin.

Gender nehraje roli na správnost odpovědí.

Tato hypotéza vychází z cílů férovosti a rovného přístupu ke žákům a studentům, které si klade za cíl školství prostřednictvím mnoha kurikulárních dokumentů, nařízení a dalších postupů. Potvrzení této hypotézy znamená, že při výuce mimoevropských dějin nedochází k nerovnoměrným výsledkům souvisejícím s osobní identitou žáků.

Žáci všeobecných středních škol dosahují většího počtu správných odpovědí než studenti odborných středních škol.

Tato hypotéza vychází z analýzy ŠVP, ve které se ukazuje, že na odborných SŠ má z pravidla dějepis menší časovou dotaci než na všeobecných SŠ. Potvrzení této hypotézy znamená, že takto zvýšená časová dotace vede k tomu, že se zvyšují znalosti žáků.

Se zvyšujícím se počtem otázek, zodpovězených na základě znalostí ze školy, se zvyšuje počet správných odpovědí

Tato hypotéza vychází z předpokladu, že žáci při výuce získávají a fixují správné informace v porovnání s alternativami. Její potvrzení znamená, že výuka vychází z fakticky správných informací a faktů.

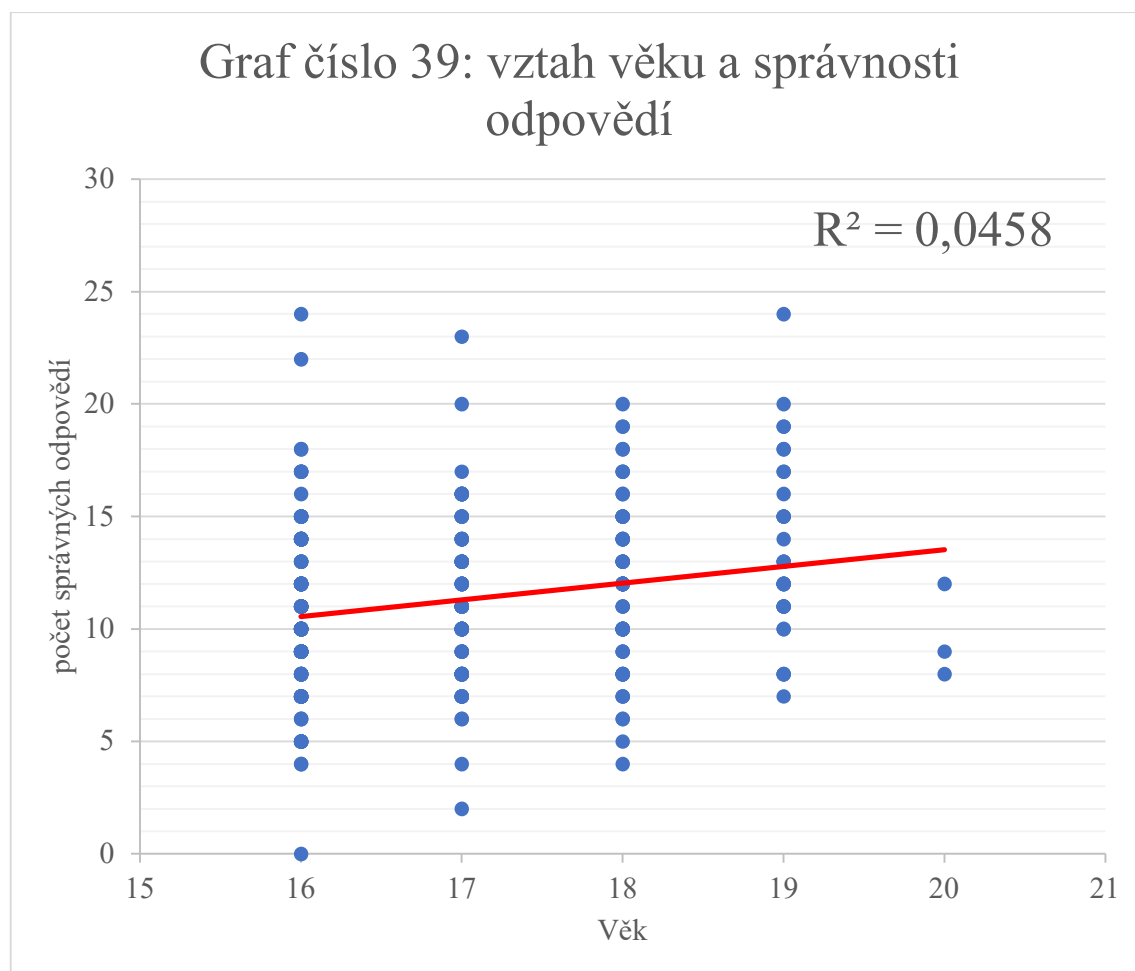
Se zvyšujícím se počtem odpovědí, které byly zodpovězeny na základě tipu při neznalosti, se snižuje počet správných odpovědí.

Tato hypotéza vychází z předpokladu, že žáci zvolí odpověď, že předchází otázku zodpověděli na základě tipu při neznalosti, pouze tehdy, pokud opravdu neznali správnou odpověď a pouze tipovali.

5.2 Ověření hypotéz

5.2.1 Se zvyšujícím se věkem respondenta se zvyšuje správnost odpovědí.

Tato hypotéza je ověřitelná na základě grafu číslo třicet devět níže, který vizualizuje věk a počet správných odpovědí respondentů. Součástí grafu jsou také další informace o vztahu těchto hodnot. Trendová linie zobrazuje pozitivní korelaci mezi oběma ukazateli, ovšem koeficient determinace R^2 dosahuje velmi nízké hodnoty. Tato hodnota znamená, že počet správných odpovědí a věk spolu souvisí pouze ze čtyř procent. Taková hodnota je výrazně pod hranicí přijatelnou pro potvrzení vztahu mezi proměnnými. Hypotéza nebyla výzkumem potvrzena jako pravdivá.

5.2.2 Gender nemá vliv na správnost odpovědí

Pro potvrzení této hypotézy lze využít vícečetnou lineární regresi provedenou na datech z dotazníků. Její výsledky není možné přehledně vizualizovat do grafu, ale jsou vyobrazeny v tabulce číslo jedna níže. Zvýrazněné koeficienty u jednotlivých kategorií ukazují, že mezi genderovými kategoriemi nelze pozorovat významný rozdíl. Hodnota R^2 taktéž dosahuje velmi nízké hodnoty. Hypotézu, že gender respondenta nehraje roli pro správnost odpovědi, lze proto na základě výzkumu potvrdit.

Regression Statistics								
Multiple R	0,2288741048							
R Square	0,05238335585							
Adjusted R Square	0,04352712553							
Standard Error	3,727930943							
Observations	325							
ANOVA								
	df	SS	MS	F	Significance F			
Regression	3	246,6047214	82,2015738	5,914859253	0,000613620212			
Residual	321	4461,087586	13,89746912					
Total	324	4707,692308						
	Coefficients	Standard Error	t Stat	P-value	Lower 95%	Upper 95%	Lower 95%	Upper 95%
Intercept	4,333333333	2,152321933	2,013329542	0,0449143334	0,09889467778	8,567771989	0,09889467778	8,567771989
Chlapec/Muž	7,524774775	2,174026569	3,461215645	0,000610521057	3,247634817	11,80191473	3,247634817	11,80191473
Divka/Žena	6,374458874	2,173184992	2,933233432	0,003595883056	2,09897462	10,64994313	2,09897462	10,64994313
Jiní/Nechci sdělit	7,316666667	2,308108135	3,169984351	0,00167143046	2,775737099	11,85759623	2,775737099	11,85759623

Tabulka číslo 1: Vícečetná lineární regrese, gender.

5.2.3 Žáci všeobecných středních škol dosahují většího počtu správných odpovědí než studenti odborných středních škol

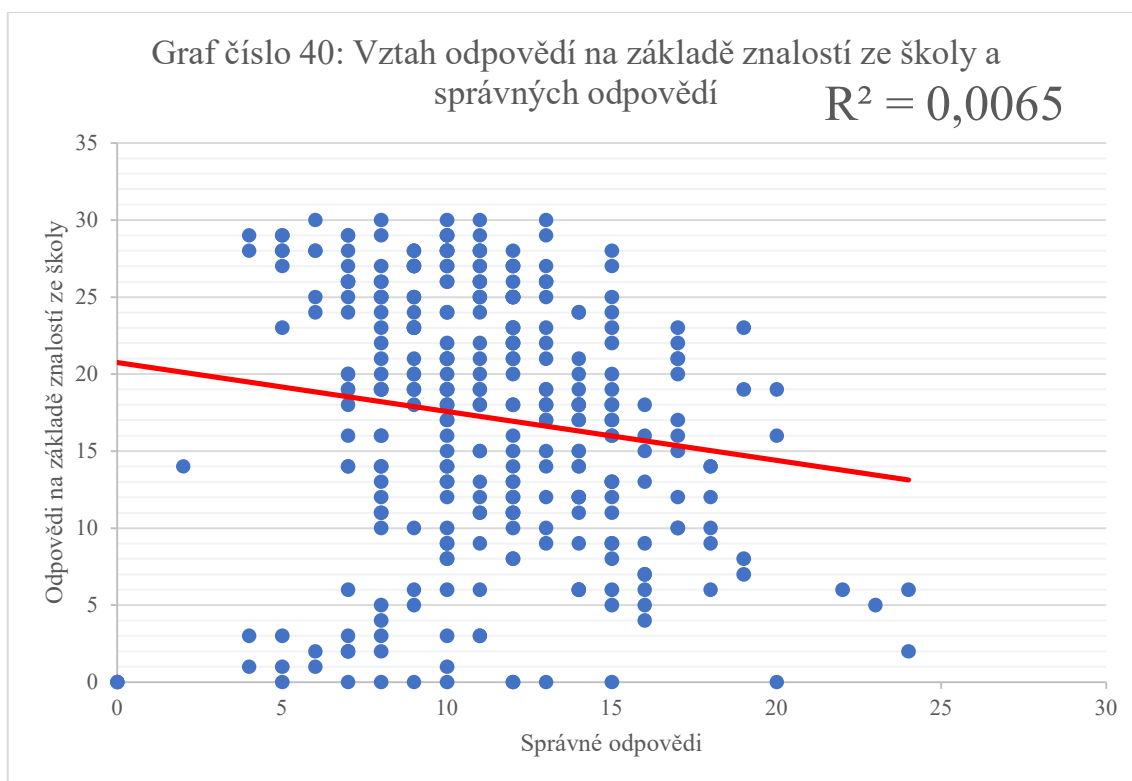
Pro ověření této hypotézy lze využít vícečetné lineární regrese, jejíž výsledky jsou zobrazeny v tabulce číslo dva. Zvýrazněné koeficienty u jednotlivých druhů škol ukazují určité rozdíly mezi jednotlivými druhy škol. Zatímco mezi všemi druhy všeobecných škol je rozdíl mezi koeficienty zhruba 1, rozdíl mezi nejmenším koeficientem všeobecných škol a koeficientem středních odborných škol je zhruba 1,5. hodnota R^2 je o něco vyšší, než v předchozích regresích, dosahuje hodnoty okolo 0,13. Rozdíl v hodnotě koeficientu mezi odbornými školami a všeobecnými školami je větší, než rozdíl uvnitř všeobecných škol. Hypotézu je možné považovat za ověřenou na základě výzkumu, ovšem s výhradou toho, že hodnota R^2 se pohybuje na spodní hranici přijatelnosti pro prokázání korelace.

Regression Statistics									
Multiple R	0,3684233042								
R Square	0,1357357311								
Adjusted R Square	0,1249324277								
Standard Error	3,565761775								
Observations	325								
ANOVA									
	df	SS	MS	F	Significance F				
Regression	4	639,0020572	159,7505143	12,56428026	0,000000001656				
Residual	320	4068,69025	12,71465703						
Total	324	4707,692308							
	Coefficients	Standard Error	t Stat	P-value	Lower 95%	Upper 95%	Lower 95%	Upper 95%	
Intercept	0	2,521374331	0	1,0000000058	-4,960564231	4,960564231	-4,960564231	4,960564231	
SOŠ	10,54883721	2,533074507	4,164440162	0,000040183903	5,565253995	15,53242042	5,565253995	15,53242042	
gymnázium 4 roky	12,18918919	2,58862278	4,70875451	0,000003718635	7,09632003	17,28205835	7,09632003	17,28205835	
gymnázium 8 let	13,20408163	2,572316332	5,133148465	0,000000495506	8,143293858	18,26486941	8,143293858	18,26486941	
gymnázium 6 let	12,90909091	2,6334896	4,901895534	0,000001511548	7,727950548	18,09023127	7,727950548	18,09023127	

Tabulka číslo 2: Vícečetná lineární regrese, typ školy.

5.2.4 Se zvyšujícím se počtem otázek, zodpovězených na základě znalostí ze školy, se zvyšuje počet správných odpovědí

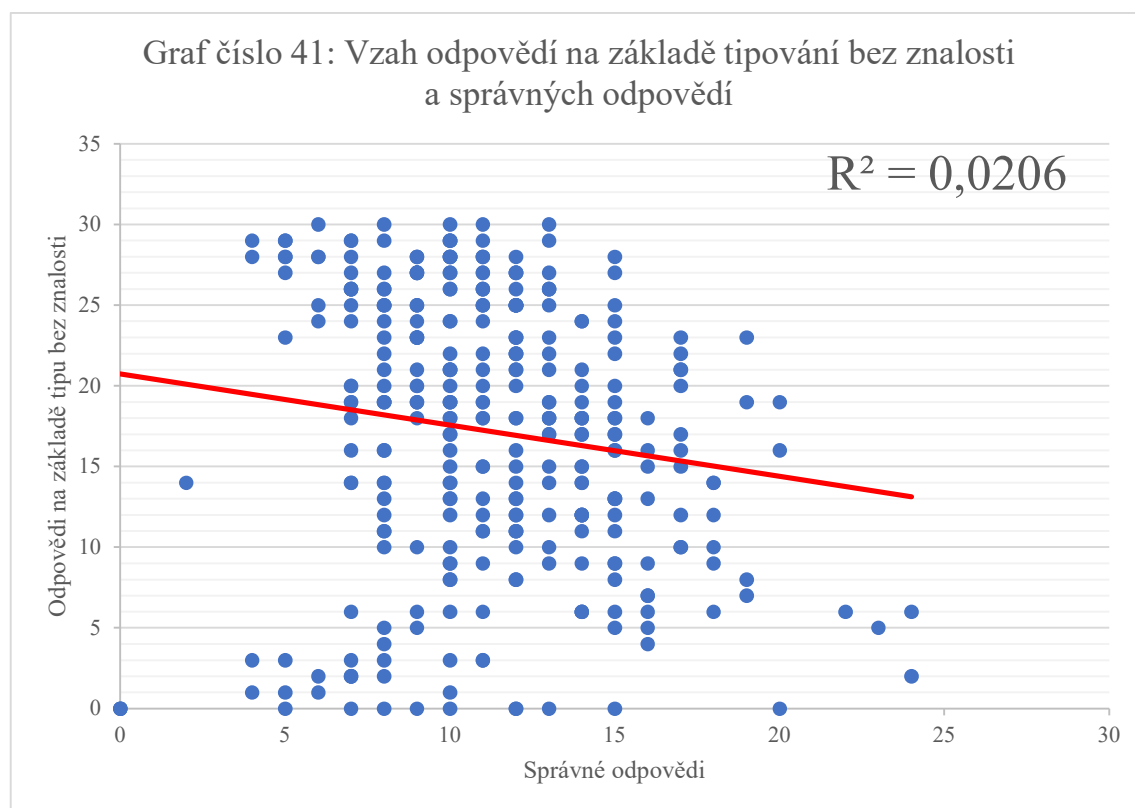
Vztah, který je relevantní pro ověření této hypotézy, je vizualizovaný na grafu číslo čtyřicet níže. Z trendové linie i koeficientu R^2 je patrné, že korelaci mezi správnými odpověďmi a odpověďmi na základě znalostí ze školy nelze nijak potvrdit.

5.2.5 Se zvyšujícím se počtem odpovědí, které byly zodpovězeny na základě tipu při neznalosti, se snižuje počet správných odpovědí.

Vztah mezi správnými odpověďmi a počtem odpovědí na základě tipování bez znalosti je vizualizovaný na grafu číslo čtyřicet jedna níže. Z grafu a z koeficientu R^2 můžeme vidět mírný trend negativní korelace. Ovšem velikost koeficientu R^2 ukazuje, že nelze potvrdit korelaci mezi těmito dvěma ukazateli. Hypotézu proto nelze potvrdit.

5.2.6 Závěr výzkumu v Plzeňském kraji

Na základě sebraných dat a jejich analýzy lze konstatovat, že v Plzeňském kraji nemá na výsledky žáků v oblasti mimoevropských dějin vliv gender, ovšem existuje velká pravděpodobnost, že významný vliv má typ školy. Všechny ostatní analýzy dat z výzkumu jsou neprůkazné, nevykazují úroveň korelace nutnou pro potvrzení stanovených hypotéz.

Prokázání hypotézy o absenci vlivu genderu na výsledky z oblasti mimoevropských dějin ukazuje na to, že se v oblasti mimoevropských dějin daří v Plzeňském kraji naplňovat cíle vzdělávání z oblasti rovného přístupu k žákům a studentům.

Prokázání hypotézy o vlivu typu školy na výsledky z oblasti mimoevropských dějin může ukazovat, že vyšší časová investice do výuky dějin přináší pozitivní dopad v oblasti mimoevropských dějin. Alternativním vysvětlením je, že vyšší úroveň znalostí předchází studiu všeobecných středních škol.

Další hypotézy se nepodařilo prokázat z důvodu neprůkazné hodnoty koeficientu determinace.

Závěr

Z analýzy kurikulárních rámcových vzdělávacích programů pro střední školy vyplývá, že flexibilita definovaného obsahu a cílů umožňuje výrazné zařazení témat z mimoevropských dějin do výuky na středních školách. RVP pro gymnázia vyhrazuje evropskému obsahu necelých 22 % učiva, mimoevropskému 8 % a geograficky nespécifický obsah zaujímá necelých 70 %. Oproti tomu v otázce výstupů zaujímají evropské výstupy necelých 30 %, a geograficky nespécifické výstupy zhruba 70 %. V RVP pro gymnázia existuje velký prostor, ve kterém je možno zohlednit témata mimoevropských dějin. V RVP pro odborné střední školy je zhruba třetina obsahu vyhrazena evropským dějinám, a zhruba dvě třetiny obsahu vyhrazeny geograficky nespécifickým dějinám. Výstupy jsou rozděleny tak, že necelých 20 % výstupů patří evropským dějinám, 10 % mimoevropským dějinám, a zhruba 70 % geograficky nespécifickým dějinám. Celkově tedy RVP pro gymnázia i RVP pro střední odborné školy nabízí relativně široký prostor, ve kterém je možné realizovat mimoevropská témata v dalších fázích didaktické transformace. Kromě toho RVP specifikují i některá konkrétní témata nebo výstupy z mimoevropských dějin.

Na základě analýzy školních vzdělávacích programů na středních školách v Plzeňském kraji je možné říci, že mezi ŠVP ze všeobecných středních škol, které byly zkoumány, bylo ve všech ŠVP vyhrazeno více prostoru výstupům a cílům věnovaným mimoevropským dějinám než v RVP pro gymnázia. Obsah jen jednoho ŠVP rozšířil zastoupení mimoevropských témat oproti RVP. U dvou zůstalo zastoupení mimoevropského obsahu stejné jako v RVP, zatímco u dvou se zastoupení mimoevropského obsahu oproti RVP snížilo. Pro většinu škol gymnaziálního typu také platí, že předmět dějepis má dotaci dvou hodin týdně ve všech čtyřech ročnících, nebo alespoň ve třech ročnících. K této dotaci je také často nabízena možnost dějepisných seminářů.

Mezi ŠVP ze škol odborných středních bylo ve všech ŠVP věnováno méně prostoru výstupům zaměřujícím se na mimoevropské dějiny než v odpovídajícím RVP. Naproti tomu bylo ve třech ŠVP věnováno více prostoru obsahu zaměřujícímu se na mimoevropské dějiny, zatímco ve dvou ŠVP se prostor věnovaný mimoevropskému obsahu nezměnil. Dále je podstatné zmínit, že prostor věnovaný dějepisu na odborných školách zvolených pro výzkum ŠVP jsou zpravidla dvě hodiny týdně v prvním a druhém ročníku, a možnost účastnit se dějepisného semináře je spíše výjimkou.

Jako příklad konkrétního mimoevropského obsahu, který ŠVP často specifikují, je možné uvést v období starověku hojně zastoupené dějiny nejstarších států severní Afriky, jihozápadní Asie, indického subkontinentu a východní Asie. V období středověku se mimoevropská témata až na výjimky nevyskytují. V období novověku a devatenáctého století je z mimoevropských témat významný vznik a vývoj USA a evropská kolonizace. V období nejmodernějších dějin je hojně zmiňovaná dekolonizace. Z hlediska ustanovování pozice může být problematický relativně často používaný termín „problémy třetího světa“ a jeho varianty.

Analýza učebnic ukazuje, že všechny vybrané učebnice poskytují mimoevropským dějinám stejný prostor jako RVP pro gymnázia, a to bez ohledu na to, zda byly určeny pro gymnázia nebo pro střední odborné školy. Všechny učebnice oproti RVP výrazně konkretizují směrem k evropským dějinám. Konkretizace geograficky nespecifického obsahu k obsahu mimoevropskému je spíše okrajová a zanedbatelná. Žádná učebnice nevybočuje z rámce nastaveného RVP směrem k většímu zastoupení mimoevropských dějin. Jedinou výjimkou je příručka Dějepis v kostce, která věnuje dvojnásobný prostor mimoevropským dějinám než RVP pro gymnázia. Nejedná se ovšem o učebnici, ale o příručku učiva dějepisu středních škol určenou studentům SŠ připravujícím se na maturitní zkoušku, popřípadě přijímací zkoušky na VŠ. Srovnání se zahraničím pak ukazuje, že české, starší západoněmecké a novější polské učebnice mají zhruba stejné rozložení obsahu mezi mimoevropské, světové a evropské dějiny. Potencionální odchylky mohou být vysvětleny časem vydání učebnic, které určitým způsobem může ovlivnit jejich obsah.

Výzkum mezi žáky středních škol v Plzeňském kraji potvrdil hypotézu, že na znalosti mimoevropských dějin nemá vliv gender. Tento závěr potvrzuje, že při výuce mimoevropských dějin dochází k naplňování cílů vzdělávání směřujících k rovnému přístupu ve vzdělávání. Dále také výzkum potvrdil hypotézu, že žáci všeobecných středních škol dosahují lepších znalostí v oblasti mimoevropských dějin než žáci z odborných středních škol. To lze vysvětlit vyšší časovou dotací pro předmět dějepis na všeobecných středních školách. Alternativní vysvětlení je takové, že žáci rozdílnou úroveň znalostí získávají buďto před příchodem na střední školy, na které poté přichází tak, že žáci s lepší úrovní znalostí směřují do všeobecných středních škol. Další alternativní vysvětlení je přítomnost mimoškolních faktorů v životě žáků, které zvyšují u žáků obecných středních škol znalosti mimoevropských dějin. Společné působení všech tří faktorů je možné vysvětlení. Ostatní hypotézy, které si výzkum stanovil, se nepodařilo průkazně potvrdit. Důvodem takového výsledku jsou nedostatečně průkazné závěry matematické metody použité k práci s daty získané dotazníkovým šetřením. Další formy výzkumu, například

pokročilé kombinace kvalitativních a kvantitativních metod při zapojení většího počtu respondentů, mají v budoucnu potenciál přinést přesnější závěry ohledně dalších hypotéz tohoto výzkumu, popřípadě pomoci stanovit alternativní hypotézy pro další zkoumání výsledků vzdělávání v oblastí mimoevropských dějin na středních školách.

Summary

This master's thesis researches teaching of non-european history in czech upper secondary education. First part of the thesis describes highest level of curricular documents, the curriculum frameworks for secondary higher education of the Czech republic. The analysis finds that in curriculum frameworks for both general education and professional education high schools, non-european history is included in around ten percent of content and expected outcomes, with high percentage of content and outcomes being geographically non-specific. This means that further didactic transformation can use that space for teaching either european or non-european history, depending on choices made by educational institutions and educators.

Second part of the thesis explores the curricular documents of specific high schools in the Plzeň region. Five education programmes of general and five of professional education focus are chosen for analysis. For general education curricular documents, all of them contain more outcomes focused on non-european history than the curriculum framework. They also in general tend to contain the same amount of content focused on non-european history than the curriculum framework. The general time allocation for history in general education high schools is two school hours a week for four years, and often these schools offer opportunity for additional history-related activities.

Professional education high school curriculum documents all offer slightly less outcomes focused on non-european history than the corresponding curriculum framework. On the other hand, they tend to contain more or same amount of non-european content than the curriculum framework. They offer as a general rule two school hours a week for two years of history, and additional history-related activities for students are rare in these types of schools.

Some topics from non-european history, that are often times mentioned, and are interesting to bring up, are the following. From antiquity those tend to be ancient egypt, ancient southwestern asian civilisations, and ancient indian and far eastern civilisations. In the middle ages, non-european topics are rare. In modernity and further time periods, common topics are the foundation and development of USA, colonial expansion of european powers and establishments of colonial empires. In recent history, we can find such terms as „problems of the third world“ and similar, that can be problematic.

Next part of the thesis is the analysis of textbooks commonly used in czech high schools. The summary of such analysis is that all selected textbooks contain about the same amount of

content focused on non-european history, as the curriculum framework for general education, regardless if the textbooks are ment for general or profesional high school education. The only exception is „Dějepis v kostce“, that offers about twice the space for non-european content. It is not a textbook for schools, but a handbook for self-study ment to summ up the contents of highschool history education.

Part of the analysis of textbooks is comparison with foregin textbooks from central europe. Few polish and few west german textbooks are compared to their czech counterparts. From such analysis can be seen that the space czech textbooks dedicate to non-european topics is about the same as that of west german and polish ones. The only exception from this rule, the west german modern hisotry textbook, can be explained by the textbook being dated and not containing the developments of Europe during and after the perestroika period, thus having more space for other topics.

Last part of this thesis contains the outcomes of quantitative research on high schools in the Plzeň region. The students selected to be respondents to the research were slected to approximately match the distribution of general and professional education distribution of high school students in the Plzeň region. From mathematical analysis of responses to questions abotu non-european history, the research confirms two hypotheses. First, that gender is not a relevant indicator of knowledge of non-european history. This means that goals of equality in education are being fulfilled for the education on non-european history. The other hypothesis being confirmed is that general high school students are more knowledgable about non-european history than professional high school students. This can be becouse more time is spent on history in general education schools, more knowledgable students tend to choose general education high schools, students that choose general education high schools have other factors in their lives that educate them on these topics, or combination of all these factors. Other hypotheses weren't conclusively proven. Further research, using combination of quantitative and qualitative methods, as well as more respondents, could be more conclusive.

Prameny a literatura

ANTONÍN, Robert – MALANÍKOVÁ, Michaela – BEDNAŘÍKOVÁ, Jarmila – BOROVSÝ, Tomáš – KOMENDOVÁ, Jitka – MELICHAR, Petra – FIŠÁKOVÁ, NÝVLTOVÁ, Miriam – SKLENÁŘ, Karel – STUHLÍK, Stanislav – ŠEDO, Ondřej. *Starší dějiny pro střední školy, část první, pravěk, starověk, raný středověk*, Brno: Didaktis, 2018. ISBN 978-80-7358-290-6.

ANTONÍN, Robert – MALANÍKOVÁ, Michaela – HRBEK, Jiří – HRUBÝ, Jakub – JANIŠ, Dalibor – KNOZ, Tomáš – KOMENDOVÁ, Jitka – KŘÍŽOVÁ, Markéta – MALÝ, Tomáš – MELICHAR, Petra – SKLENÁŘ, Karel – STEHLÍK, Petr – ŠAUR, Josef – WANNER, Michal. *Starší dějiny pro střední školy, část druhá, Vrcholný středověk, pozdní středověk, raný novověk*. Brno: Didaktis, 2018. ISBN 978-80-7358-293-7.

BOLOM-KOTARI, Sixtus – FASORA, Lukáš – HOCHÉL, Marian – KAŠKA, Václav – MARKEL, Marian – ŠAUR, Josef – VAŠÍČEK, Martin. *Dějiny 19. století pro střední školy, světové dějiny a dějiny českých zemí „dlouhého“ 19. století*. Brno: Didaktis, 2016. ISBN 978-80-7358-293-7.

CZACHA, Roman – STRZEKECKA, Malgorzata – WRONISZEWSKI, Jan. *Ciekawi swiata 1, historia podrecznik czesc 1*. Gdynia: Wydawnictwo Pedagogiczne Operon, 2012. ISBN 978-8376804477.

ČAPEK, Vratislav – PÁTEK, Jaroslav. *Dějepis pro střední odborné školy, Základní směry dějinného vývoje*. Praha: Scientia, 2001. ISBN 80-7183-235-5.

ČURDA, Jan – DVOŘÁK, Petr – HUŠEK, Petr – JINDŘIŠKOVÁ, Jitka – KAŠKA, Václav – KOLÁŘ, Ondřej – NĚMEC, Jiří – PÁNEK, Tomáš. *Moderní dějiny pro střední školy, světové a české dějiny 20. století a prvního desetiletí 21. století*, Brno: Didaktis, 2014. ISBN 978-80-7358-223-4.

ČORNEJ, Petr – ČORNEJOVÁ, Ivana – PARKAN, František. *Dějepis pro gymnázia a střední školy 2, středověk a raný novověk*. Praha: SPN, 2009. ISBN 978-80-7235-673-7

ČORNEJ, Petr – ČORNEJOVÁ, Ivana – PARKAN, František, KJUDRYS, Milan. *Dějepis pro střední odborné školy, české a světové dějiny*, Praha: SPN, 2016. ISBN 978-80-7235-580-8.

HLAVÁČKA, Milan. *Dějepis pro gymnázia a střední školy 3, Novověk*. Praha: SPN, 2007. ISBN 978-80-7235-596-9.

KUKLÍK, Jan. *Dějepis pro gymnázia a střední školy 4, nejnovější dějiny*. Praha: SPN, 2005. ISBN 80-7235-173-3.

POPELKA, Miroslav – VÁLKOVÁ, Veronika. *Dějepis pro gymnázia a střední školy 1*. SPN, Praha: SPN, 2004. ISBN 978-80-7235-582-2.

SCHÖNING, Ferdinand. *Zeiten und Menschen, Band 1*. Paderborn: Schöningh Paderborn, 1984. ISBN 3-506-34612-1.

SCHÖNING, Ferdinand. *Zeiten und Menschen, Band 2*. Paderborn: 1984. ISBN 3-506-34622-9.

SCHÖNING, Ferdinand. *Zeiten und Menschen, Band 4*. Paderborn: 1984. ISBN 3-506-346742-3.

SOCHROVÁ, Marie. *Dějepis I. v kostce pro střední školy*. Havlíčkův Brod: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0605-5.

SOCHROVÁ, Marie. *Dějepis II. v kostce pro střední školy*. Havlíčkův Brod: Fragment, 2008. ISBN 80-7200-970-2.

Sportovní management. [online]. Dostupné z: https://www.sapss-plzen.cz/aktualni-skolni-rok/svp/?ftresult_menu=%C5%A0VP. [Cit. dne 2023-01-16].

Školní vzdělávací program Geodézie a katastr nemovitostí 2022. [online]. Dostupné z: https://www.spsstav.cz/wp-admin/admin-ajax.php?juwpfisadmin=false&action=wpfd&task=file.download&wpfd_category_id=33&wpfd_file_id=4085&token=&preview=1. [Cit. dne 2023-01-16].

Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání 78 – 42 – M/01 Technické lyceum. [online]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2020/08/78-42-M01_Technicke_lyceum_2020_zari.pdf. [Cit. dne 2023-01-16].

Rámcový vzdělávací program pro gymnázia. [online]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2020/08/RVPG-2007-07_final.pdf. [Cit. dne 2023-01-16].

Školní vzdělávací program „Moje škola“. [online]. Dostupné z: https://www.gasos-ro.cz/images/skola/svp/mojeskola/Moje_skola_osnovy_2_2022.pdf. [Cit. dne 2023-01-16].

Školní vzdělávací program „Moje škola“ zpracovaný dle RVP ZV a RVP G. [online]. Dostupné z: https://www.gasos-ro.cz/images/skola/svp/mojeskola/Moje_skola_uvod_2022.pdf, https://www.gasos-ro.cz/images/skola/svp/mojeskola/Moje_skola_osnovy_2_2022.pdf. [Cit. dne 2023-01-16].

Školní vzdělávací program Obchodní Akademie, 2022, Plzeň. Dostupné po vyžádání na sekretariátu Obchodní Akademie Plzeň.

Školní vzdělávací program pro čtyřleté gymnázium a vyšší stupeň vbíceletého gymnázia (osmiletéh, šestiletého) zpracovaný podle RVP G. [online]. Dostupné z:

<https://www.klatovynet.cz/gymkt/user/2022/02/svp-vyssi.pdf>. [Cit. dne 2023-01-16].

Školní vzdělávací program pro vyšší gymnázium „vzdělání na míru“. [online]. Dostupné z:

https://www.krizik.eu/images/dokumenty/gymnazium/SVP_vy%C5%A1%C5%A1%C3%AD_od_z%C3%A1%C5%99%C3%AD_2023_-_3.0.pdf. [Cit. dne 2023-01-16].

Školní vzdělávací program Technické lyceum 2022. [online]. Dostupné z:

https://www.spsstav.cz/wp-admin/admin-ajax.php?juwpfisadmin=false&action=wpfd&task=file.download&wpfd_category_id=33&wpfd_file_id=4088&token=&preview=1. [Cit. dne 2023-01-16].

Školní vzdělávací program Vzdělání – Brána do života. [online]. Dostupné z:

https://www.mikulasske.cz/wp-content/uploads/2023/09/SVP2324v_mpr.pdf. [Cit. dne 2023-01-16].

Školní vzdělávací program Vzdělání – Brána do života. [online]. Dostupné z:

https://www.mikulasske.cz/wp-content/uploads/2023/09/SVP2324v_vse.pdf. [Cit. dne 2023-01-16].

Školní vzdělávací program Zdravotnické lyceum. [online]. Dostupné z: <https://www.zdravka-plzen.cz/sites/default/files/svpzdl2014.pdf>. [Cit. dne 2023-01-16].

Učební plán Dějepis. [online]. Dostupné z: [https://www.sapss-](https://www.sapss-plzen.cz/modules/file_storage/download.php?file=2028ed58%7C412&inline=1)

[plzen.cz/modules/file_storage/download.php?file=2028ed58%7C412&inline=1](https://www.sapss-plzen.cz/modules/file_storage/download.php?file=2028ed58%7C412&inline=1). [Cit. dne 2023-01-16].

Učební plán pro kvintu až oktávu 2020/21. [online]. Dostupné z: https://www.krizik.eu/images/dokumenty/gymnazium/u%C4%8Debn%C3%AD_pl%C3%A1n_pro_kvintu_a%C5%BE_okt%C3%A1vu_2020-21.pdf. [Cit. dne 2023-01-16].

Vzdělávání v plzeňském kraji. [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xp/vzdelavani-v-plzenskem-kraji>. [Cit. dne 2023-01-16].

ZAJAC, Stanislav, *Teraz Historia*, Toruń: SOP Oświatowiec Toruń, 2012. ISBN · 978-83-7443-139-3.

COUDENHOVE-KALERGI, Richard Nikolaus. *Pan-Evropa*. Vienna: 1923. ISBN 80-90034-7-8.

FOSTER, Stuart. Dominant Traditions in International Textbook Research and Revision. *Education Inquiry*. 2011, vol. 2, issue 1.

GAUTSCHI, Peter – BUNNENBERG, Christian. School History Textbooks in the 21st Century. *Public History Weekly: The Open Peer Review Journal*. [online]. Dostupné z: <https://public-history-weekly.degruyter.com/9-2021-2/history-textbooks-21st-century/>.

MORGAN, Katalin – HENNING, Elisabethm. Designing a Tool for History Textbook Analysis. *Forum: qualitative social research*. 2013, Vol. 14, issue 1.

SIKOROVÁ, Zuzana – VÁCLAVÍK, Marek – ČERVENKOVÁ, Iva, Užívání tištěných a digitálních zdrojů v práci učitelů 2. stupně ZŠ: hybridizace a remixování. *Studia paedagogica*. 2019, vol. 24, issue 3.